

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Elsa Celsing: KVÄLLSARBETE.

MORGONBRIS

✻ JULNUMMER 1927 ✻

Nummer 12

Pris 25 öre

Till Frihetens och Demokratins vänner i Sverige!

Under denna rubrik riktar Soc.-dem. partiet en flammande uppmaning till oss alla, att protestera mot den terror som förövas i olika länder, mot förkämparna för socialismens idéer, frihet och demokrati.

Från Socialistiska Arbetareinternationalen ljuda väckande maningar att bilda en världsoption av avsky mot tyrannerna och förtryckarna. Men vi måste även med uppriktig hängivenhet ägna oss åt att bringa hjälp till de otaliga offren, vi måste moraliskt och ekonomiskt stödja dem som försmäktat i fängelserna, i interneringslägren och i landsflykt. De behöva känna vår solidaritet i sitt lidande och sin hårda kamp.

Här riktas en särskild maning till det arbetande folkets kvinnor att deltaga i denna världsoption. Många kvinnor i de diktatoriskt och terroristiskt styrda länderna hava undgått tortyr och dela sina manliga kamraters lidanden, emedan de kämpat för mänsklighetens fundamentalaste livsfrågor: frihet, demokrati och rättvisa.

Må därför alla verka för en kraftig insats i kampen mot den politiska terrorn. Låt ej mötena gå förbi utan insamling till Matteottifonden!

Inför julen!

Vid kvinnliga studiekursen i Stockholm yttrade Agnes Söderqvist i ett föredrag, att man bör söka få djupare innehåll i helgdagsfirandet. Vi förstå hennes känsla ganska väl inför det slentrianmässiga firandet, särskilt av julhelgen. Och dock är det väl den matkult, vilken utvecklats och gjorts synonym med julfirandet, som för de flesta ge glans åt de dagar den varar. Ännu hör väl detta naturligt samman på landet med hemhushållets karaktär av självhushåll.

I staden och andra större samhällen blir det nog mera krystat. Men alla, som komma från landet, anse det nog som en plikt att söka hålla traditionen. Och ingen vill säga något klandervärdt härom eller ha lust att söka taga bort något därav, om än en hel del tillkommer endast vanemässigt.

Vi ha så litet att sätta in i stället i vår nyktra tid av det, som kan ge stämning åt det stora flertalet.

En sak brukar följa med julfirandet, nämligen att människornas

hjärtan öppna sig litet mera för andra inför den stundande helgen. Men familjeegoismen firar nog också sina största triumfer då. Julklapparna skola vara många och kostsamma. Ja, det är mycket som väljar mer än nödigt av arbete, oro och bekymmer till julhelgen, vilket brukar tillta med förbättrad ekonomi. När julen kommer äro de flesta uttröttade av arbete och spänning.

Det är också förunderligt vad man tror att julhelgen skall räcka till mycket. Man garderar sig med allehanda julpublikationer, sällskapsspel m. m. mot den förväntade enformigheten. Och dock, i städerna sträcker den sig ju sällan över två arbetsfria dagar. Men man inrättar sig som man hade en hel arbetsfri månad framför sig, som man måste utfylla med allehanda förströelser. Men för ingen framstår det som något skönt eller eftersträfvansvärdt, att en gång få vara ensam, att söka få vara för sig själv och ägna sina tankar åt något, som inte dagligdags gives tillfälle till. Tänk om vi skulle kunna komma dithän, att t. ex. juldagen ansågs tillhöra varje människa som hennes högsta egendom. Den dagen skulle

hon inte störas med något utifrån. Inom familjerna skulle alla utgå ifrån att den dagen borde var och en sköta sig själv så mycket som möjligt. Ingen fick lasta på den andra arbete eller begära uppsättning av det, som var och en kunde utföra för egen räkning.

Vad skulle vinnas härmed? frågar sig säkerligen läsaren av dessa rader. Kanske bara en tråkig, tom och gäspande stund för de flesta, som äro vana att jämt vara i rörelse. Och det är nog ganska riktigt. Men ändå, om vi skulle söka få in detta i julfirandet, är det inte tänkbart att något av godo skulle vinnas därmed. Skulle man inte kunna tänka sig att aktningen för människan skulle stegras, att man fick en starkare känsla av att det personliga hos var och en är av värde för livet och utvecklingen. Att man inte är sig själv nog, utan beroende av varandra, inte endast i materiellt hänseende utan även för själens ro och harmonin. Att vi inte kommit hit i världen för att endast tänka på oss själva och de närmaste, utan även för att bidra till att bringa förståelse för att alla skola äga rätt och möjlighet att leva en människovärdig tillvaro.

Och ha vi kommit dithän, så kommer säkerligen en positivare anda att göra sig gällande och en starkare samling kring de idéer, som mana till uppbyggande av ett samhälle, där människorna i ansvarig samverkan skapa värden, som giva dem en stoltare resning, där icke bekymren för det materiella hindra utvecklingen av den andliga friheten.

S. V.

Innehållsförteckning:

- Inför julen, av S. V.
 Kvinnokraften, av P. Alb. Hansson.
 Om och bland finska tjänarinnor, av Miina Sillanpää.
 Julglädje, av Marthe Berg.
 Forntidskvinnorna och den materiella kulturen, av Astrid Forsberg.
 Föräldraveckor, ett led i skolans samarbete med hemmen, av Mathilda Holmgren.
 En konstutställning, av L. Ö.
 Och somt föll på hälleberget, Disa Västberg.
 Recensioner av nya böcker.
 En sällsam julumgong.
 M. M.

KVINNOKRAFTEN.

Av P. Albin Hansson.

Det är många år sedan jag läste Maxim Gorkis "En mor". Men jag kommer ihåg att jag mera slök än läste den. Antagligen berördes mitt ynglingasinne starkt av skildringarna från brottningen mellan det brutala förtrycket och revoltens män och kvinnor. Men mest greps jag dock av modern, den okunniga, enfaldiga, utsläpade, som drogs in i de revolutionäras värld och där blev en god tjänare.

Senare har jag sett Gorkis roman filmatiserad. Det var en stark film. I sin förenkling och förgrovnig hamrade den in intrycken. Man formligen greps av ångest vid åsynen av den utsläpade smedhustrun, förpinad av fattigdom och elände, gift med en brutal best, som tog vad löst som fanns i hemmet för att förvandla det i brännvin, ett kvinnligt lastdjur, som slet och släpade, kusehat och ödmjukt, till synes nästan uttorkat i både hjärna och hjärta. Men hon hade sonen, revolutionären, som hon älskade och ängslades för, som hon i sin enfald förädde, men som hon sedan följde i striden och vars plats i den revolutionära kampen hon fyllde när han satt i fängelse.

I filmen var förvandlingen nästan för kraftig. Man kom inte undan frågan, hur så starkt liv hastigt kunnat fylla en nästan uttorkad varelse. Men väckelsen hade varit brutal, skakande, och hon kämpade nu för sin son. En mor som kämpar för de sina, kan även det otroliga. Men här mängdes tydligen så småningom in i moderskänslorna också kärlek till saken, till uppgiften, den stora striden för friheten. Och här kom fram i sin vackraste form den väldiga kraft, som kvinnan besitter i sin hängivenhet, sin ihärdighet och sitt mod.

*

Många kvinnor ha givit den svenska socialdemokratin av sin kraft, även på framträdande poster, men mest i det mera tysta fast icke mindre trägna. Mången mor i svenska arbetarhem har med undran iakttagit hur söner och döttrar kastat sig in i den till synes utsiktslösa striden mot de mäktiga. Mången svensk mor har med ångslan sett de mäktigas vrede tändas mot hen-

nes kära och känt upproret vakna inom sig när de jagats ut i svält eller ur landet. Och hon har ofta tagit de bortjagades plats i striden och sökt fylla den med sin kärlek, sina uppoffringar, sitt mod. Kunde man föra fram hela raden av de tappra i ledet, av vardagens hjältar, så skulle det bli ett icke ringa uppbåd av kvinnor.

*

Vi måste noga bevara kvinnokraften för vår rörelse och för samhällsbyggandet. Vi behöva hängivenheten, ihärdigheten och modet, nu som förr, kanske rent av mera än förr. Vi ha övervunnit det mest i ögonen fallande förtrycket. Vi ha fått den politiska friheten, folket har till dels blivit herre i eget hus. Men fråga är om vi icke ha det värsta förtrycket kvar, det ekonomiska. Det springer inte så hjärt i ögonen kanske, men det är dock ett faktum, att folket, både som produ-

center och konsumenter, ligger i klorna på ett ekonomiskt fåvälde. För att bryta ner detta och också här öppna frihetens vägar behövs det icke mindre uthållighet och mod än när det gällde att slå det politiska fåväldet.

Men finns det någon särskild anledning att här vårda sig om kvinnokraften? Förvisso. Vi ha "vuxit in" i samhället. Vi börja få händerna fulla med allmänna värv. Beredningar och styrelser och nämnder konkurrera med rörelsen om tid och krafter. Ansvaret tynger, försiktigheten växer, arbetet pressar. Vi behöva mera folk, hängivet, ihärdigt, modigt. Vi behöva det i rörelsen och vi behöva det i samhällsbyggandet. Här är det kvinnokraften bör sättas in, tillvaratagas, nyttiggöras, utvecklas. Här är många platser att fylla och rum för mycket uppoffring och kärlek.

Vi ha hunnit så långt att vi kunnat börja reda det stora folkhemmet. Det är fråga om att där skapa trevnad och trivsel, göra det gott och varmt, ljust och glatt och fritt. För en kvinna borde icke finnas en mera lockande uppgift. Kanske behövs det blott att hon får ögonen på den, att hon får väckelsen, för att hon skall komma med hela sin iver och hänförelse. De socialdemokratiska kvinnorna göra förvisso vad de kunna för att väcka intresset. Vi karlar kunde nog göra en hel del mera i detta avseende, än vad vi hittills gjort. Och kanske bättra vi oss när vi, allt mera pressade av arbetet, börja att verkligen känna behovet av kvinnornas hjälp. Det kan och får inte dröja länge innan insikten kommer. Kvinnokraften får icke förslösas. Rörelsen och samhällsbyggandet behöver den.

Meddelande.

Under november månad har till avdelningarna utsänts inbjudan till Kvinnoförbundets kongress 1928, inbjudan till A. B. F:s sommarkurser samt broschyren Vad är och vad vill A. B. F.? och dessutom ett cirkulär angående Morgonbris julnummer.

Har någon avdelning ej erhållit nämnda försändelser, torde detta genast meddelas till förbundets expedition.

En klok åtgärd

Om Ni besväras av sprucken, torr och narig hud, är det en klok åtgärd att varje kväll ingnida den med Gahns Maniol, som har en underbar förmåga att läka huden och återgiva den dess ursprungliga smidighet och lenhet.

Om och bland finska tjänarinnor.

För Morgonbris av minister Miina Sillanpää.

Miina Sillanpää.

Tjänarinnorna ha, åtminstone hos oss i Finland, icke kommit att utgöra en bestående yrkesgrupp. En tjänarinna ägnar sig åt detta yrke blott till dess hon hinner få ett annat. Under sådant förhållande är också medlemskåren inom tjänarinnornas fackliga organisation underkastad ständiga växlingar och att genomdriva fackliga krav faller sig därför svårt. Lyckas det, så beror detta till stor del på den allmänna opinionen och denna gäller det alltså att bearbeta.

Så var det också Helsingfors Tjänarinneförening förfor, när den efter sin tillkomst år 1898 skred att försöka ernå några praktiska resultat. I framställningar till husmödrarnas organisationer yrkade den, att arbetsdagen skulle begränsas till 10 timmar, en vardagseftermiddag och halva söndagen stå till tjänarinnornas förfogande, minimilöner bestämmas m. m. Arbetarörelsen var på den tiden överhuvud ung i vårt land och tjänarinnerörelsen ingrep i ett särdeles ömtåligt arbetsområde; de framställda yrkandena väckte alltså ofantligt uppeende, men vår förenings strävan att påverka opinionen bland husmödrarna var nog icke förgäves. Visserligen möttes man ofta av invändningen, att tjänarinnan snarare var att anse som en medlem av familjen än som, den självständiga part vi ville göra henne till. Men vi påvisade, att tjänarinnans ställning härutinnan allaredan i praktiken förändrats och att talet om hennes medlemskap i familjen till stor del förlorat sitt berättigande, tjänande stundom rent

av som en förevändning för att ge henne dåliga arbetsvillkor.

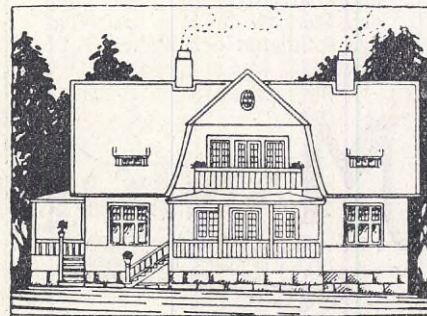
År 1903 anslöt sig Helsingfors Tjänarinneförening till Arbetarkvinnornas förbund, år 1905 — stortstrejksåret! — till socialdemokratiska partiet. Sistnämnda år kunde den också börja utge en egen tidning, sedan tillstånd tidigare vägrats av censuren, och året därpå utvidgades tidningen till ett organ för arbetarkvinnorörelsen i dess helhet. Till det första föreningen gjorde hörde också att insamla statistik över förhållandena inom tjänarinnerket i Finlands huvudstad.

*

Men nu skulle vi tala om vad Helsingfors Tjänarinneförening gjort för tjänarinnorna inom deras egen krets. Det är ju ändå där, som tyngdpunkten i dess verksamhet legat och ligger.

Unga, oerfarna flickor strömmade in från landsbygden för att söka arbete. Faror av olika slag hotade dem. Det gällde att taga vara på dem, hjälpa dem över de första svårigheterna; det gällde också att skaffa tak över huvudet åt tjänarinnor, som tillfälligtvis saknade anställning.

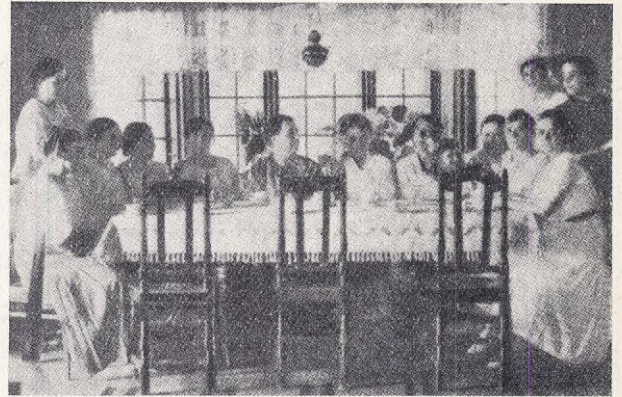
Helsingfors Tjänarinneförening grundade alltså redan år 1900 ett tjänarinnehem. Trångt var det, bara 3 rum, och fuktigt. Men inom kort fingo vi en annan, något större lokal, där vi för täckande av kostnaderna, grundade en tvätt- och strykinrättning och redan år 1904 hade föreningens verksamhet inom

Vilohemmet.

detta område vunnit så mycket erkännande av stadens myndigheter, att dess tjänarinnehem sedan dess åtnjutit kommunalt understöd.

År 1915 kunde vi flytta in i vår nuvarande lokal i huset Skarpskyttegatan 1, där föreningen köpt sig aktier. Nu var det hela 14 bostadsrum, som öppnade sig för hemlösa tjänarinnor; också har föreningen där sitt kansli och sin läsesal, vilka man genom att skjuta undan mellanväggen kan förvandla till festsal. I den salen höll vi det nya hemmets invigningsfest den 19 sep-

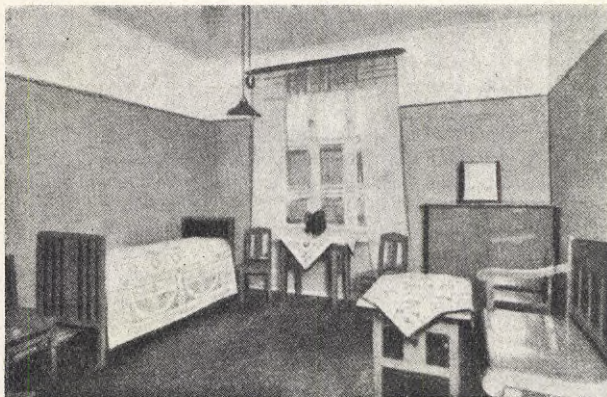
Matsalen i vilohemmet.

tember 1915 mitt under brinnande världskrig. En polisman var å tjänstens vägnar tillstades; han förbjöd mig att hålla mitt festtal, blott föreningens tryckta årsberättelse skulle jag få läsa upp — och så höll jag berättelsen upp- och nedvänd i handen och stirrade på den, men höll i själva verket det festtal jag ämnat hålla.

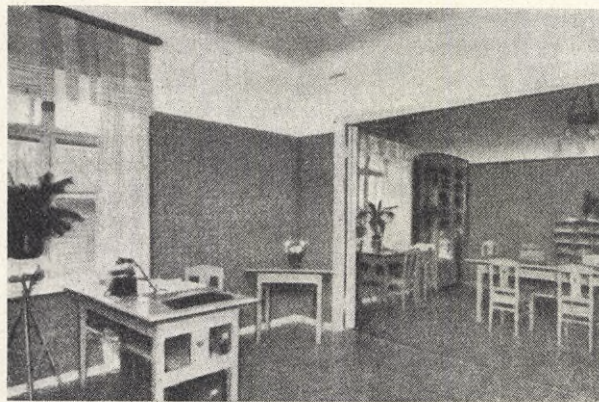
Detta vårt "hem" kan bereda bostad åt 50 tjänarinnor samtidigt. Längsta tid man får bo där är bestämd till en månad. Senaste år beagnade sig 860 personer av vårt tjänarinnehem, tillbringande där sammanlagt 16,500 dygn. Avgiften utgör 5 mark (50 öre) för första dygnet och 3 mark för varje följande. Våra gäster tyckas trivas bra i vårt hem, vid vars inredning också estetiska synpunkter beaktats — möblerna ha gjorts efter ritningar av vår kände hemindustrispecialist Lauri Kuoppamäki — och där föreningens rikhaltiga bibliotek, piano m. m. står till deras förfogande.

Tjänarinnehemmet blev inom kort

Ett bostadsrum.

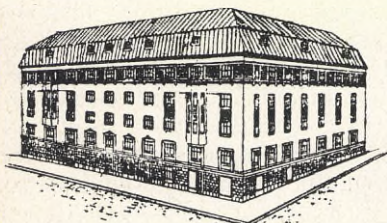
Kansliet och läsesalen.

så omtyckt, att man måste börja överväga möjligheterna för dess utvidgande. Därav blev visserligen intet, men i stället skaffade sig föreningen ett vilohem i Sjundeå, några mil åt väster från Hälsingfors. En tvåvånings villa inköptes, ny, med höga och luftiga rum och vackert belägen på en kulle invid en liten sjö, icke långt från Sjundeå åldriga stenkyrka. I detta vilohem få alltså nu trötta kvinnor av arbetarklassen, i främsta rummet tjänarinnor men också andra, för ett pris av 16 à 20 mark i dygnet hel pension med tillfälle att lustvandrade i den vackra omnejden, löga sig i den egna badstugan — bastubadet är ju finnarnas nationalnöje framom andra — och på kvällen samlas kring den flammande härden i vilohemmets matsal. Lepopirtti (Vilohyddan), som anstaltens finska namn lyder, är öppet året om och fick under fjolåret härbärgera sammanlagt 280 gäster. En tillbyggnad har blivit nödig och skall inom kort stå redo att kunna mottaga 30 nya gäster.

*

Återstår att nämna att Hälsingfors Tjänarinneförening — eller Hushållsarbetarskeförening, som namnet sedan några år tillbaka lyder — sett också en hel del av sina övriga strävanden krönas med framgång.

Arbetstiden har visserligen ej för de privata tjänarinnornas vidkommande bestämts i lag, men genom 8-

Huset, Skarpskyttegatan 1 i Hälsingfors, där tjänarinnehemmet är beläget i första våningen.

timmarsdagens införande bl. a. i restaurangerna ha tjänarinnorna erhållit ett verksamt stöd också vid sina strävanden. Det har småningom blivit rätt allmän sed hos oss, att man intager föda blott två gånger om dagen i stället för som tidigare tre gånger, och därigenom ha ökade möjligheter öppnats för tjänarinnor att disponera över kvällen för egna ändamål. Kravet på avskaffande av

de privata platsförmedlingsbyråerna, vilka ofta oblygt profiterat på oerfarna och nödställda arbetare och arbeterskor, genomfördes under revolutionsåret 1917. Genom lagen om arbetsavtal av år 1922 upphävdes den åldriga legohjonsstadgan även formellt, och genom samma lag förverkligades kravet på sommarledighet: ett års tjänstgöring berättigar till 7 dagars, ett halvt års till 4 dagars ledighet med bibehållen lön. I praktiken får dock flertalet tjänarinnor 14 dagars sommarledighet.

Men dessa vinningar har ej tjänarinnerörelsen allena tillkämpat sig. De ha vunnits av Finlands arbetarklass i dess helhet, och vårt lands tjänarinnor ha i själva verket vant sig att anse sin rörelse som ett led i arbetarklassens stora frihetssträvan.

A. B. F:s utbildningskurser sommaren 1928.

Inbjudan till nio specialkurser och till två kvinnokurser.

Under sommaren 1928 kommer av A. B. F. att anordnas sedvanliga kurser för studieleddare. Inbjudan till dessa utsändes i början av november månad.

Inbjudan avser 9 specialkurser, nämligen i socialism, filosofi, biologi, historia, fackföreningskunskap, nationalekonomi, kommunalkunskap och litteraturkännedom samt 2 kvinnokurser, en i ämnet hemmets och samhällets hygien och en i social- och kommunalpolitiska frågor. Specialkurserna stå öppna för både män och kvinnor.

Kurserna förläggas till Brunnsviks folkhögskola och kurstiderna äro 3—15 juni, 1—13 och 15—27 juli samt eventuellt, i fall antalet deltagare så motiveerar, 29 juli—10 augusti.

Tag för övrigt noga reda på vad som står i det till alla avdelningar utsända cirkuläret om dessa kurser.

Första försöket —

Ni kommer att tycka om Edert ansikte bättre redan efter den första kvällens rengöring med Amarant Coldcream (fet). Och Ni skall finna att den därpå följande morgonens behandling med Amarant Snöcream giver Eder hy just det skydd som fordras för att den under dagen skall undgå väderlekens och dammets skadliga verkningar. Er hy behöver det ständiga bruket av dessa två creamer. Varje kväll den föryngrande rengöringen med Amarant Coldcream och varje dag den behagliga, skyddande uppfriskningen med Amarant Snöcream. Tillverkare A. B. Oxygenol.

J u l g l ä d j e .

Lisa satt i schäslongen på sjukhusets dagrum för att få njuta litet av den njugga decembersolen, som sände några strålar in genom de stora fönstren så här mitt på dagen, när vädret var som klarast och vackrast. I dag var det inte regn och inte snö och inte ens mulet. Men det var allt detta i Lisas sinne. Om ett par dagar skulle hon bli utskriven som frisk från sjukhuset, och så kom julveckan och julen. Det var för julen Lisa allra mest bävade. Det var tanken på julen, som förde ångest och förtvivlan in i hennes sinne. Hon kunde omöjligt tillbakahålla tårarna. Den gamla gumman, som satt på andra ändan av schäslongen med sitt sjuka ben upplagt på en stol, gnällde:

— Vad ungdomen ändå är otacksam! Ett benbrott, som läks nästan genast, är väl ingenting. Bara en bagatell är det, för den som är ung och har gott läkhull. Jag har legat här sju gånger jag för mitt sjuka ben, längre och längre för varje gång. Nu har jag redan varit här i tre månader och blir väl säkert i tre månader till. Vad julen beträffar så är den rolig på sjukhuset. Nog kunde det vara bra att få komma hem till gubben och dottern min, men en sådan jul som här finge jag inte därhemma.

Visst tyckte Lisa synd om gumman med det sjuka benet. Men hon tyckte mera synd om sig själv ändå. Gumman var så gammal. Hon kunde ju inte veta, hur det kändes att vara borta från hemmet för första gången en jul, då man var bara nitton år. Lisas benbrott var läkt, men hon var sjuk av hemlängtan. Hennes hjärta ropade efter far och mor och syskonen men allra mest efter en annan ändå. Lisa hade tänkt på honom dag och natt nu, medan hon legat på sjukhuset och haft god tid att tänka. Och hon hade bittert ångrat sitt uppförande mot den unge mannen för ett halvår sedan. Men ännu hade hennes sinne, trots hemlängtan och kärlek, inte mjuknat tillräckligt, för att hon skulle känna sig redo att resa hem och be om förlåtelse.

Lisa blev matt och klen av bara längtan och ville inte alls tänka på att följa sin matmoder hem till jungfrukammaren i stadsvåningen för att där känna sig mera ensam än i en

grotta i skogen, nu då den stora högtiden kom. Förresten kunde inte Lisa begripa, hur det skulle kunna bli någon jul i Stockholm, där man inte bakade och slaktade, bryggde och skurade veckor i förväg, för att riktigt med heder kunna ta emot helgen utan bara gick in i affärerna eller ut på torgen och köpte allting färdigt någon dag i förväg. Och dessutom lät julsnön vänta på sig, så det kanske blev en jul med våta, grå gator och grå husväggar och tak utan vita drivor.

Lisa slöt ögonen och tänkte på hemmet... en röd stuga mitt inne i en stor, grön skog. Vid det här laget lågo vita drivor i skogen och på vägar och stigar. En finskottad stig ledde fram till stugtrappan. I dag var det söndag. Just nu, då middagssolen strålade, kom far hem från skogen med bössan över axeln, och antagligen slängde han upp en harpalt eller två ur ränseln mitt framför mor. Stackars mor! Så mycket hon skulle ha att göra just nu. Småsyskonen skulle ha nya kläder till jul, och det skulle vara nya mattor på golvet. Lisa kände nog mor och visste, att hon hade ambition i det fallet, och de gamla trasmattorna hade sett slitna och tråkiga ut redan i våras. Nog hade mor hjälp av flickorna, men Elsa var ju ändå bara femton och Barbro bara tolv år. Och stickmaskinen stod tyst i en vrå. Så här före jul skulle väl Lisa ha suttit vid den hela dagarna och kanske halva nätterna. Och pengar skulle hon också ha förtjänt, så mor och far hade kunnat fått en ordentlig slant till jul och själv hade hon väl haft råd att skaffa sig både ny kappa och nya skor. Före jul var det alltid så mycket beställningar på koftor och halsdukar och strumpor. Tårarna trillade utför kinderna på Lisa, då hon mindes mors bedjande blick, när hon för sex månader sedan så envist hållit fast vid sitt beslut att resa till Stockholm och ta plats. Mor hade bett att få behålla henne hemma bara en vinter till, så att flickorna hunno bli ett år äldre, och Barbro fick lära sig sköta stickningen och bli i stånd att ta emot beställningar. Sedan kunde ju Lisa få resa ut och pröva sin lycka i tjänst hos andra en tid. Men mor hade så svårt att släppa Lisa så långt, ända till Stockholm på egen hand. Och hon hade kanske

inte fått rest heller, om inte far gjort slag i saken och sagt:

— Låt henne fara och pröva livet på egen hand, så kanske egensinnet mjuknar och hon blir glad, för vad hon har, och för vad hon kan få.

”För vad hon kan få”, hade far sagt. Han hade tänkt på Sven Hammar, den unge skogsvaktaren, som gick i skogen och stämplade timmer. Och på honom hade nu Lisa tänkt med längtan, samvetsagg och kärlek i sex månader. Hon tänkte på honom ännu, så att hjärtat snörde ihop sig i bröstet till en värkande klump. Hon såg hans långa, smärta gestalt för sin inre syn ständigt, hon tyckte sig möta hans öppna, glada blick och höra hans muntra visor och klara vissling, som ständigt ackompanjerade yxhuggen i skogen, där Sven gick fram. Sven och Lisa hade haft sällskap ett helt år och hållit så mycket av varandra, att de kommit överens om att byta ringar vid midsommardansen och sedan gifta sig, så snart Sven fick fast plats. En ljusare och bättre framtid än att få bli gift med Sven och få flytta in i ett trevligt skogsvaktarboställe någonstans i en vacker skogsbygd kunde inte Lisa drömma om.

Så kom förstörelsens dag. Och lyckoförstöraren var en ung herre, en ståtlig jägmästarelev. Lisa träffade honom, då sista skaren under ett källkbacksparti provades. Hon hade känt sig smickrad över hans uppmärksamhet, och hon hade så gärna velat retas med Sven litet. Därför lät hon locka sig ut på kvällspromenader några gånger av den unge Strömfelt, jägmästareleven. Ungdomen började bryta henne för herremannen och illvilliga tungor viskade:

— Jaså, hon är en sådan flicka, Styvs Lisa. Det är för gott åt henne, att hon skall få Sven Hammar, då hon springer efter första bästa herrspoling. Och det veta vi väl, vad sådana där har för avsikter med en stackars fattig flicka.

Ifrån början hade Lisa bara varit smickrad över unge Strömfelts uppmärksamhet. Men plötsligt blev hon förtrollad och gick hellre ut med honom än med Sven. Och ändå höll hon mycket, mycket mera av Sven. Hon kunde inte förklara detta själv. Ännu mindre kunde hon förklara, att hon hårt och trotsigt avvisade Sven.

då han ville ha förklaring till hennes underliga beteende.

En het rysning av skam och förargelse gick ännu genom Lisa, då hon kom ihåg sista pingstafton. Hon hade varit på herrgården hos bruksförvaltarns och serverat vid en större middag den dagen. Och hennes hand hade skälvt, så att hon hade spillt en droppe rött vin på den vita bordduken vid prostinnans kuvert, då förvaltarn rest sig upp och kungjort, att förlovning i afton eklaterades mellan hans dotter och den blivande jägmästaren, herr Strömfelt. Hon älskade inte Strömfelt, och hon var inte svartsjuk. Men det kändes så förfärligt att bli vittne till detta i alla fall. Hon hade skämt ut sig för hela bygden, för all ungdom och först och främst för Sven, då hon hela våren så tydligt ådagalagt sin förtjusning över en ung spolings uppmärksamhet, och för denne var hon ju mindre än luft. Lisa kunde efter pingstafton inte uthärda alla slängar och hånfulla ord, som mötte henne. Hon beslöt att resa till sina kusiner i Stockholm. De skulle snart skaffa henne en plats.

Lisa hade heller inte behövt vänta mer än tre dagar på plats. Men sommaren i en av Stockholms förstäder hade blivit henne lång nog, trots allt nytt som hade mött henne både i arbete och nöjen. Aldrig hade hon nämnt Sven i sina brev hem, och aldrig hade de nämnt honom. Han hade väl glömt henne vid det här laget. Och kanske var hon inte bättre värd. Men skriva till honom... försöka återknyta banden, nej, det var Lisa för stolt till. Kanske skulle far i alla fall, fast han hade små inkomster och många att sörja för, kunna sända henne respengar till julen, om hon skrev och sade, hur innerligt gärna hon ville hem. Men det fick vara det med. Då kanske de bara skulle tro, att hon kom hem för att ödmjuka sig, för att hon hade ångrat sin stockholmsresa och inte stod ut längre. Nej, Lisa bet ihop om gråten och satte sig för att skriva ett glatt brev hem och låtsas, som om hon var nöjd. Hon hade ju en snäll och hyggelig fru, som kom och hämtade henne hem i morgon kanske, och snart var det att börja knoget igen.

Lisa trodde inte sina öron, när sjuksystemen kom och anmälde, att hon hade besök. En ung herre ville träffa henne. Lisa hade inga herrbekanta i Stockholm, som hon kunde vänta besök av. Var det inte en dröm! Där stod Sven i dörren, och solstrimman förgyllde hans ljusa hår.

Lisa gav till ett utrop och reste sig. Hon glömde alldeles bort, att hon ännu inte fick stiga på sitt gipsade ben. Den unge mannen var med ens framme vid schäslongen och tog henne i famnen.

— Lisa, sade han. Jag har för varje dag ringt till din matmor och frågat efter ditt befinnande, sedan jag av din mor hörde om olyckan. Och jag förstod så väl, att du längtade hem till julen. Så reste jag hit för att hämta dig. Jag har längtat så mycket efter dig under alla dessa månader. Och jag har hela tiden hoppats. — — —

— Men Sven, du har rest ända hemifrån och hit ner till Stockholm för att hämta mig! Och du visste, att jag längtade hem!

Nu sökte inte Lisa hejda tårarna längre utan snyftade ut sin rörelse och grät av häftig glädje. Det var Sven som tog återseendet lugnt såsom den naturligaste sak i världen.

— Det är väl ingenting att gråta för, att jag kom hit, sade han. Och det kunde jag väl begripa, att du skulle längta hem till jul. I morgon får du komma ut härifrån, och så kommer jag och hämtar dig. Vill du, så köper vi sedan ringar, innan vi sätter oss på tåget och far hem till Dalarne.

— Sven, Sven!

Lisa kunde inte säga mera, men hon gav den unge mannen en tårvåt kyss, och den sade allt.

En sådan glädjens jul hade knappast förr firats i arrendetorparen Styvs stuga, som denna blev.

— Så fin och vacker våran Lisa blivit, var småsysterns beundrande omdöme om den kära julgästen.

Och Lisa var verkligen vacker, fastän hon nyss legat på sjukhuset. En särskild glans strålade i hennes pigga, bruna ögon. Lill-Kalle, som var bara sex år, såg in i stora systers ögon och sa bara helt undrande:

— Två jullus!

Aldrig hade en komplimang till Lisa varit vackrare och mera ärligt menad. Mor gick och småmyste hemlighetsfullt, och far såg även ovanligt förnöjd ut.

Då ljusen strålade i granen, och Lill-Kalle lekte under bordet med den gröna, hoppande grodan, som han fått till julklapp av stora syster, medan Barbro bjöd omkring juläppelen efter gröten, dallrade luften i stugan av förväntan, och julens ängel satt osynligt till bords mellan två lyckliga ungdomar. Svens väderbitna kind färgades av ett varmt

Det-
skall Ni baka med!

MEN SE noga till att Ni får äkta Rumford — den röda burken med namnet Rumford stämplat å lock och etikett.

Då kan Ni vara trygg för att alltid få ett finare resultat även om receptet Ni bakar efter angiver annat märke av jäst- eller bakpulver.

Försök Rumford härnäst Ni bakar, men köp en burk redan i dag, så Ni har till hands

det hälsosamma
enda äkta fosfatbakpulvret

RUMFORD

skimmer, då han drog fram ett etui och ett ögonblick lät guldet skimra i ljuset. Nästan med andakt tog han Lisas hand och fäste ringen på den. Och Lisa satte hastigt ringen på Svens vänstra ringfinger. De voro förlovade. Mors ögon stodo fulla av tårar. Men far kände, att han måste säga något, fast han inte kunde hålla tal.

— Ja, ni har min välsignelse barn, min och mors, sade han. Jag tycker om dig pojke, och jag är glad, att du kan ge vår flicka ett hem. Var tacksam för att du får ett hem, Lisa, för det är ändå lyckan på jorden.

Kärlekens lycka, julens, framtidsdrömmarnas och hemmets lycka göt sin strålgans över de två människobarnen.

Lill-Kalle bröt först stundens stämning. Med spröd och otålig stämman ropade han:

— Nu vill jag börja dansa kring granen!

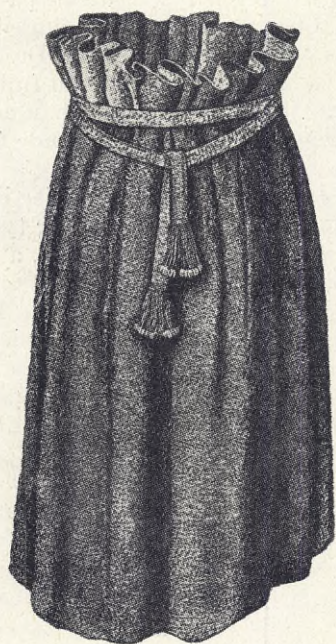
Marthe Berg.

Forntidskvinnan och den materiella kulturen.

När stenåldersmannen tillredde den primitiva bostaden var vår anmoder, stenålderskvinnan, sannolikt med och hjälpte honom i hans arbete. Då flätades hyddan av kvistar och klenades med lera eller också togs den fuktiga, mörka grottan i besittning. Stenåldersmannen gick ut på jakt och fiske för att skaffa hem livsförnödenheter, medan kvinnan stod för rusthållet hemma i bostaden. Ett av hennes första bekymmer torde ha varit att finna lämpliga husgeråd, t. ex. förvaringskärl. Hon tvangs att göra rent praktiska uppfinningar, tillverka och framskaffa, vad som behövdes. Och tack vare den vetenskap, som kallas arkeologi, ha vi en uppfattning av den materiella kultur, som stenåldershusmodern i äldsta tider framskapade, då hon med sin uppfinningsförmåga och sitt praktiska arbete sökte fylla dagens behov.

De allra första kok- och förvaringskärlen voro urholkade stenar, enkla trä- och lerkärl. Men snart

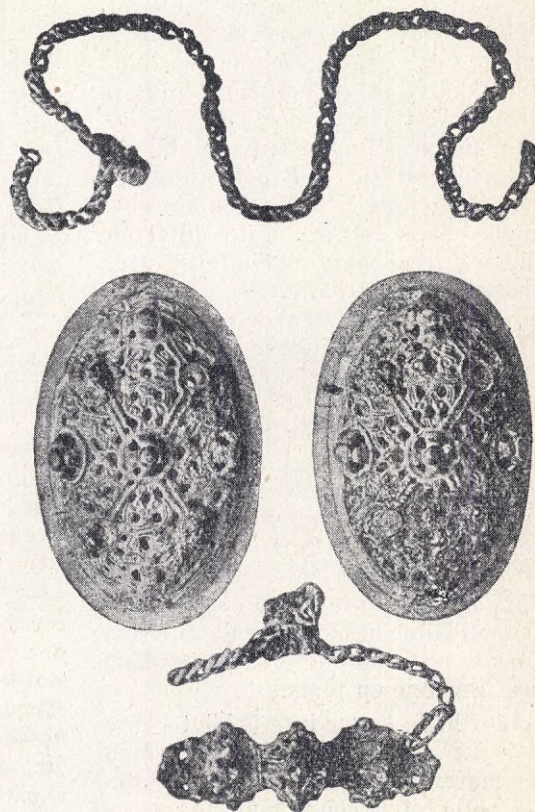

Kvinnodräkt av ylle från tiden omkring 1500 f. Kr. (vinterdräkten).

nog, redan under den äldre stenåldern, lärde man sig konsten att tillverka lerkärl. Som allt arbete inom hemmet och boplatzen föll på kvinnans lott, fick hon naturligtvis även tillverka lerkärlen. Och vi veta precis, hur denna lerkärlstillverkning gick till, då vissa vilda folk ännu i dag använda sig av samma enkla arbetsteknik. Leran lades i varv och då kärlet fått den önskade storleken, tillplattades det. De äldsta lerkärlen hade spetsig botten och måste därför ställas ner i en grop på marken.

Även stenålderskvinnan hade ett visst skönhetsinnehåll. Längtan att pryda och försköna torde för övrigt vara lika gammal som människan. Sedan när vår anmoder tillverkade de första klumpiga lerkärlen röjer sig i hennes hantverk en rörande strävan efter "vackrare vardagsvara". Hon sökte smycka lerkärlen. Den allra första ornamentiken utfördes med fingrarna eller en träpinne. Och lerkrukorna pryddes då av runda gropar och streck, ordnade i enkla mönster. Streckornamentiken utvecklades dock snart till vackert och konstruktivt ordnade mönster, som gjordes rikare och mera omväxlande genom intryck av små snäckskal. Många av dessa lerkärl, som man funnit på stenåldersboplatser, äro verkligt vackra. Både formen och ornamentiken har en viss geometrisk avmätthet.

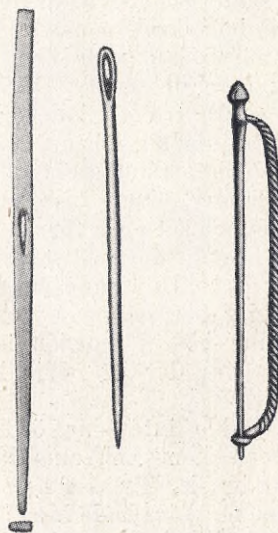
Till stenålderskvinnans vardagsgöromål hörde att binda nät för fisket. Så småningom tillkommo för stenåldersmänniskornas existens två viktiga näringsgrenar, boskapskötsel och åkerbruk. Dessa näringsgrenar gävo ett vidsträckt arbetsfält åt kvinnorna. Dessa lärde sig att tillvarataga säden, mala mjölet i handkvarnen och baka brödet. Även under allra äldsta tid föll det på kvinnans lott att sörja för klädedräkten. Och den första klädedräkten tillverkades ju som bekant av djurhudar. Först fingo då kvinnorna sitta och skrapa hudarna med stenskrapor och sedan skära till de enkla plaggen och fästa ihop dem med trådar av

Smycketrustning i kvinnograv från vikingatiden.

djursenor. Men redan på stenålderns tidigare kulturstadium förekommo yllevävnader. Ullen spanns förstas på slända med tillhjälp av en slags enkel trissa.

Ett intressant kapitel i kulturens historia är kvinnan och smyckena. Men de allra äldsta smyckena bars

T. v.: Synålar av brons från järnåldern.
T. h.: Bronsspänne från äldre bronsåldern.
(C:a 1500 f. Kr.) Nordisk typ.
Vår äldsta säkerhetsnål.

dock inte enbart av kvinnor och än mindre utgjorde de ett det kvinnliga koketteriets attribut. De ursprungliga smyckena torde ha varit amuletter, burna i något magiskt-religiöst syfte, t. ex. som skydd mot onda makter eller dragningskraft för goda makter. Sedan blev det tradition att bära smyckena och de började betraktas som en prydnad. Ett av de allra äldsta smyckena torde ha varit pärlband av djurtänder. Av allt att döma bars detta smycke även av män, och bruket att bära det torde hänga samman med föreställningen om att på magisk väg kunna skaffa sig god jaktlycka eller att kunna tillägna sig något av djurets styrka.

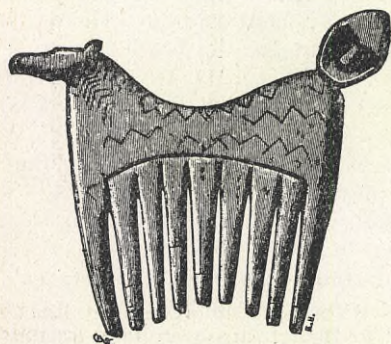
Bärnstenspärlorna kommo tidigt i bruk. Och redan under stenåldern förstod man att tillverka vackra saker av bärnsten. Ett och annat guld-föremål, som tyder på en stigande kultur, har man även funnit från den senare stenåldern. Riktigt vackra och väl arbetade benkammar hade redan stenålderskvinnan lagt

Lerkärl från folkvandringstid. (Gotland.)

sig till med. Detta tyder ju på, att hon ägnade en viss omsorg åt hårets ans och vård.

Med bronsen, den guldglänsande nyheten, inträdde ett helt nytt utvecklingsskede för den materiella kulturen. Bronsen är ju som bekant en blandning av tenn och koppar. Metallen hade en viss hårdhet, men kunde ändå med eldens tillhjälp for-

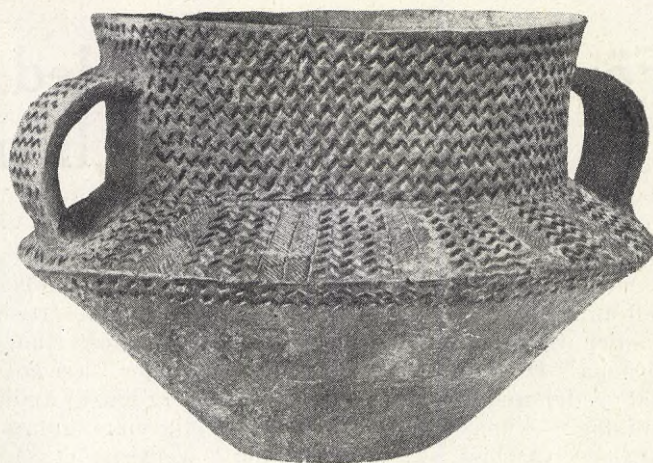

Benkam med djur- och människohuvud från stenåldern, funnen på Gotland.

mas. Detta var av oerhörd betydelse för den materiella kulturens utveckling, som helt enkelt lyftes upp på ett högre plan. Metallen kunde ge en viss glans och skönhet åt den yttre tillvaron. Men den nya råvaran var naturligtvis rätt svåråtkomlig eller, för att använda ett modernt uttryck, dyrbar. Därför blev bronsföremålen i hem och husgeråd mera lyxvaror. Till vapen och smycken användes naturligtvis bronsen i stor utsträckning.

Här i Skandinavien ha vi fått en god uppfattning om bronsålderskvinnans klädedräkt och smycken genom de gravar i Danmark, som grävts ut, där mäns och kvinnors kvarlevor i full skrud med kläder och smycken inneslutits i ekstammar. Ekens garvsyra har fullständigt konserverat dräkten för nutiden. Och i fråga om kvinnodräkten finner man här åter, att intet är nytt under solen. Bronsålderskvinnan var klädd i en kimonoblus och en rikt rynkad kjol, som hölls samman vid midjan av ett tofsprytt bälte. Som smycken bar hon armringar och en slags halskrage av brons. På mellangärdet bar hon som ett slags jättelikt bältspanne en sköldliknande bronsplatta med en i mitten utstående pik. Antagligen var denna egendomliga sak mera ägnad som skydd än som prydnad. Härnätet och hornkammen tillsammans bar upp bronsåldersdamens hår. Härnätet tillverkades genom en konstrik flätning. Över bröstet sammanhölls klänningslivet av en liten brosch. Den lilla bronsdolken hörde även till kvinnornas utrustning. Tyget, varav kläderna förfärdigades, var en grov, stramaljliknande vävnad av ylle, tvåskaftad och stundom tillsatt med hjortdjurshår. Ett fynd tyder på, att sommardräkten hade en kjortel, som bestod av lång yllefrans i stället för av ett tygstycke. Dräkten förgylldes och pryddes av metallarbeten. Bronsåldern uppvisar en verklig rikedom av smycken.

Säkerhetsnålen är ett av de äldsta smyckena. Först var den en liten nätt och smäcker metallnål, fäst på en spiralrullad bronstråd. Då var den i sin konstlösa enkelhet ett vackert och måttfullt smycke på sam-

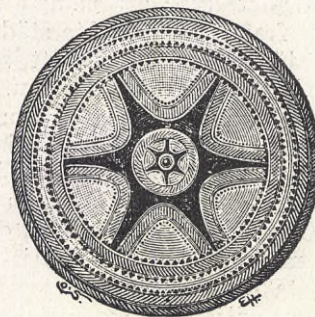
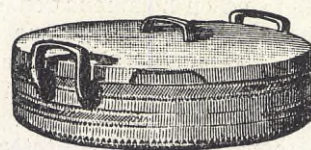

Lerkärl från vikingatid.

ma gång som den var en nödvändighetssak, ty den tjänade ju att fästa ihop dräkten. Men den fina nålen växer ut och blir allt större och större och varieras med sina ursprungliga beståndsdelar till ett stort, tungt, smaklöst smycke, som verkar mera genom sin storlek än genom det fina arbetet. Som smyckenålar användes också redan under bronsåldern ett slags väldiga knappnålar med rikt arbetade huvud. Vid bältet bar bronsåldersdamen ett vackert arbetat bronskärl, av allt att döma en föregångare till våra handväskor.

De tunga smyckena av brons från yngre bronsåldern riktigt förskräcka en nutidskvinna, när hon tittar på dem genom museets glasmontrer. Hon ville inte bli dömd till ett sådant straff, som att släpa på dessa smycken. Det gjorde nog inte heller forntidskvinnan i vardagslag utan endast vid mera festliga tillfällen, i smycken och husgeråd låg ju den tidens rikedom. De gjutna bronskärlen och de underbart vackra guldskalarna från denna kulturepok

(Forts. å sid. 17.)

Bronsdosa med ornerad botten från bronsåldern.

Föräldraveckor, ett led i skolans samarbete med hemmen.

Av överlärarinnan Mathilda Holmgren, Malmö.

Att folkskolan i våra dagar har en helt annan uppgift än för ett par decennier tillbaka, torde ingen vilja förneka. Då var dess huvudsakliga mål — det som är den lärda skolans än i dag — kunskapsmeddelelse. Att lära eleverna läsa, skriva och räkna, att giva dem ett visst mått av kunskaper, så att de skulle kunna hjälpligt reda sig i det praktiska livet, se där den gamla skolans uppgift.

Så småningom har emellertid folkskolan — framför allt städernas och de större samhällenas skolor — vuxit ut till att omfatta mycket utöver det rena kunskapsmeddelandet. Grundorsakerna härtill ligga för denna publik i öppen dager. Hur skulle lärarna i de stora industrisamhällena år efter år kunna se vanvårdade barn på skolbänken utan att göra något mer för dem än öva deras uppfattning och deras minne.

Skolan har i vår tid sett sig nödsakad att övertaga så mycket av barnens fostran, att man väl med skäl kan säga, att den blivit barnens andra hem — ty är det inte det vi sträva efter att göra skolan till ett hem för eleverna, ett gott hem, där de kunna trivas och växa, lekamligen och andligen. Att många finnas, vilka anse detta skolans övertagande av hemmets gärning och ansvar vara av ondo, det veta vi. "Uppfostran bör äga rum under hemmets ansvar", se där ett uttryck, som blivit fällt och livligt senterats. Ja väl! Säkert vilja vi lärare också vara med om att arbeta på en hemmens renässans, en möjlighet för föräldrarna att i vidsträcktare omfattning vara sina egna barns fostrare. Vi vilja vara med om att skapa goda hem. Men, vi måste räkna med realiteter, och då står det kvar att många tusen hem — framför allt i våra städer — sakna förutsättning för att själva omhändertaga barnens fostran. Tyvärr är det inte alla barn, som med vår store skald E. G. Geijer kunna säga: "Jag tackar Gud för de bästa föräldrar". Långt ifrån alla hem äro "Geijershem". Och även om de flesta mödrar och fäder vilja göra det bästa för sina barn, så är det ju inte blott viljan det kommer an på. I industrialismens tidevarv har ju inte ens modern bevarats åt hemmet.

Men när skolan av omständigheternas makt sett sig nödsakad att åtaga sig en efter annan av hemmets funktioner, har den nog samt känt, att den här ej ägde hemortsrätt i egentlig mening. Skulle den lyckas i sin verksamhet, så måste den ha ständig kännning med hemmen, samverka med dem, från vilka den delvis övertagit ansvaret. Framför allt måste den ha föräldrarnas förtroende. Genom besök i hemmen, genom samtal med föräldrar och övriga målsmän, genom anordnandet av s. k. föräldramöten ha lärare och lärarinnor sökt vinna detta förtroende, få till stånd detta samarbete. De ha gjort mycket för att lära känna den miljö, i vilken barnet växer upp, en nödvändig förutsättning för att förstå barnet och därmed möjlighet att kunna hjälpa det.

Men har skolans folk varit lika angelägna då det gällt att öppna möjligheter för föräldrarna att lära känna vad arbetet i skolan är, vartill det syftar och under vilka förhållanden det försiggår? Enligt mitt förmenande brister det här i icke oväsentlig grad.

En gång om året har man inbjudit barnens föräldrar och anförvanter till skolan, nämligen vid examens- eller avslutningshögtidligheten. Man vill visa det gångna arbetsårets resultat, det är förhör och utställning, och därom är intet annat än gott att säga. Men om arbetsförhållandena i skolan, om det dagliga livet (samlivet lärare och barn emellan), om allt det nya, som kommit in i skollivet, därför att det blivit nödvändigt för barnets växt — därom få föräldrarna ingenting veta utom genom samtal med barnen eller möjligen i bästa fall genom något föredrag vid anordnat föräldramöte.

Under studieresa i U. S. A. sommaren 1921 hade jag i Newyork tillfälle att lära känna ett led i skolans samarbete med hemmet, som i hög grad tilltalade mig. När skolarbetet varit igång ett par veckor under höstterminen, inbjödos barnens föräldrar och övriga målsmän — märk väl, inga utomstående — till den skola, där deras barn undervisades. Ändamålet med denna inbjudan var att giva föräldrarna tillfälle att se

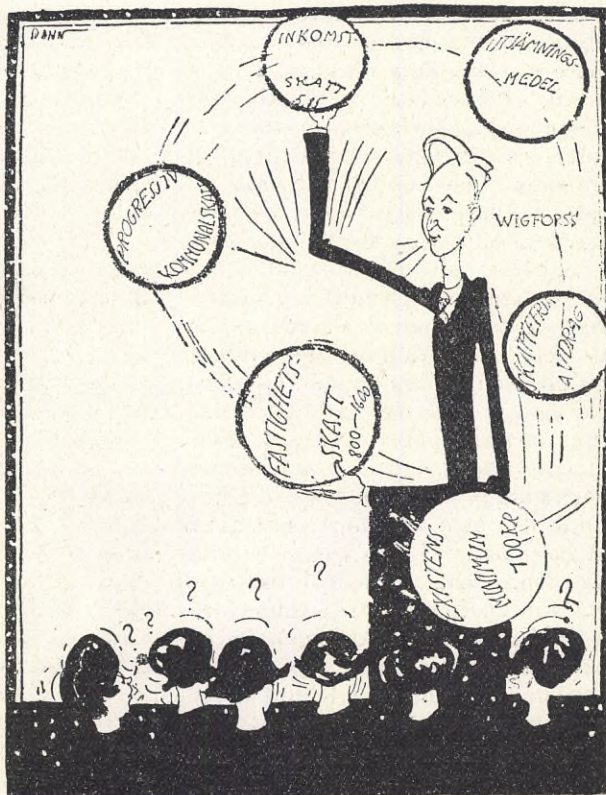
arbetet i skolan, såsom det utfördes dag för dag. Man ville få föräldrarna direkt intresserade i skolarbetet genom att låta dem övervara skolans lektioner. Man hade nyss börjat skolarbetet och hade alltså inga särskilda resultat att uppvisa, och det var inte heller meningen. Men skolans ledning ville giva dem, som stod den närmast, dem, vars dyrbaraste skatt man hade sig anförtrodd, en inblick i den värld, där deras barn levde sitt liv. Inte bara arbetet i klassrummet utan jämväl allt annat, som fyllde dagens timmar, arbetet i slöjdsalen och skolköket, försöken i naturkunnighetssalen, övningarna i gymnastiksalen m. m., allt fingo de inbjudna vara med om att se och iakttaga och framställa önskingar ang. ändring. Det låg en festlig prägel över den vecka, som var anslagen för dessa besök i skolan, "the Parents week". Det flaggades från samtliga den stora stadens många skolor, och tidningarna hade några vänliga ord att säga om tillfället för föräldrarna att lära känna barnens lärare och de förhållanden, under vilka deras barn fostrades.

Då detta sätt att söka samarbete med hemmet syntes mig i hög grad tilltalande (och i väsentlig grad fruktbarande) var det ju ej underligt, om jag vid den skola, där jag har min verksamhet, Sorgenfriskolan i Malmö, velat pröva detsamma. Det är något om dessa försök jag här har önskat framställa. Att det i stort sett har lyckats, därför har jag framförallt att tacka intresserade kamrater — fältherrn vinner som bekant ej ensam slaget. Under åren 21, 22, 23, 24 har det vid skolan anordnats en föräldravecka ungefär i mitten av höstterminen. Genom kollegiebeslut har det bestämts, att veckan skall omfatta tre dagar, olika för olika stadier i skolan. Under 1:sta dagen ha vi inbjudit föräldrar till barn i 1—3 klass, 2:dra dagens inbjudan har gällt 4—6 klass, 3:dje dagen 7—H. A. Inbjudan har i regel skett medelst brev, skrivna av barnen under modersmålstimman — alltså en praktisk tillämpning av vad de förut fått lära ang. brevskrivning.

(Forts. i nästa n:r.)

Karikaturteckningar från kvinnliga studiekursen i oktober i Stockholm.

En konstutställning.

Jessie Dahlström: Danserska.

I slutet av oktober hade föreningen Svenska konstnärinnor anordnat en utställning i Liljewalehs konsthall och inbjudit Society of Women Artists i London att representera modern — eller något så när modern — engelsk konst. Inalles över tvåhundra kvinnliga konstnärer hade samlat sina alster i de stora salarna ute på Djurgården.

Det säger sig självt att av så många kunna icke alla vara snillen och att sällskapet med nödvändighet måste bli en smula blandat. Av en manlig kritiker har uttalats den förmodan, att just emedan damerna känt sig svaga, hade de slutit sig tillsammans och underlåtit, att till "ädel tävlan" inbjuda manliga kolleger. Mot denna förmodan inlägger jag för min del en bestämd protest. Ojämn var samlingen, det är visst och sant, men med undantag av ett litet fåtal deltagande, verkade den gedigen, ärlig och god, en konst, som med gott samvete förs visa sig. Vilket man som bekant inte kan säga om de flesta nutida utställningar. Den nämnde kritikern hade kanhända väntat att se gudalågan flamma högt över Liljewalehs och blivit besviken, Aek, när man i ålder och erfarenhet kommit till undertecknads ståndpunkt väntar man sig inte tvåhundra genier i klump, men är djupt tacksam och glad blott att få konstatera, att ett försvinnande fåtal humbugsmakare deltagit i kvinnornas konstutställning,

dessas, som varken förstå proportioner, perspektiv eller färgblandningens mysterier, men som med stora gester skrika ut: Just min oförmåga är konst! Det övervägande flertalet deltagare hade bidragit med vad oförevillade hjärnor kalla god konst och ett fåtal lyste klart till glädje och tillfredsställelse för betraktaren.

Elsa Celsing hade bland många utmärkta dukar en flicka, som matar getter. En förtjusande sommarbild, full av det omedvetna behag och varmt solljus. Kvällsarbete, Bilderboken m. fl. av samma målarinna gjorde djupt intryck genom sin finhet och klarhet och hennes porträttstudier äro verkligen porträtt och inte oigenkännliga "konstverk".

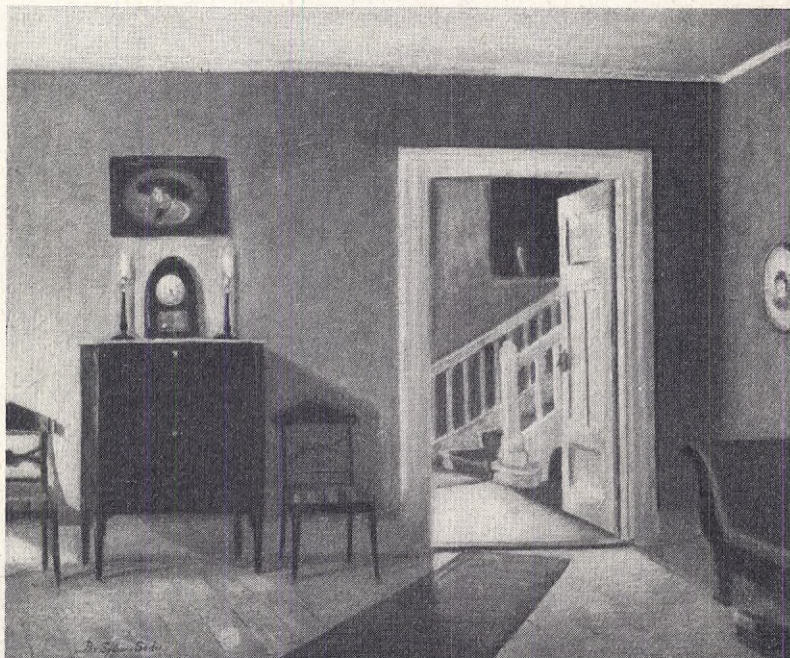
Jag har hört unga konstnärer lufta sina åsikter om porträttmåleri, som visst inte skall gå ut på att återge originalets drag. Sådant fås hos fotografen. Nej, bara arbetet är skickligt "gjort". Vad gör det om hundra år, att likheten inte funnits? o. s. v. Sant, sant, men den som säger så glömmar, att beställaren av ett porträtt vill ha likhet. Och i och med att man utför en beställning och mottager arvode har man vissa hänsyn att taga till beställaren. Den som ser och kan återge vad han ser, varför skulle han inte "måla porträttlikt", som det

Annie Asheson: Sally.

heter? Om hans teknik är aldrig så genialisk, om han har en Zorns penselföring, inte lider hans konst av, att ett porträtt blir "likt"?

Lyckligtvis tyckas kvinnorna, med sin samvetsgrannhet och skarpare öga för detaljer, vad porträttmåleriet angår, ha slagit in på rätt väg. Elsa Kantzov, Gerda Höglund, A. K. Browning, Florence Haig m. fl. visade många förträffliga porträttstudier. Likaså Mina Carlsson-Bredberg i sina äldre arbeten. Hennes nyare uppvisa alla ett besynnerligt manér: allt utom ögonen är knappt

Inez Leander: Interiör.

och slarvigt skisserat och liksom ur kaos titta ögon fram med samma verkan som vargarnas i Asbjörnsens saga. Om nu meningen är att accentuera "själens spegel", varför göra alla lika uttryckslöst tomma och söta? Varför över huvud taget vara tillgjord i konsten?

Elsa von Sydow-Söddö hade några utmärkt fina och solglada smådukar, bland dem Vindsrum och Interiör i somardagar, och Jessie Dahlström kom med en förstklassig sak, Dansös, en i svart tyll klädd kvinna, som prövat livets växlingar och tar sitt yrke affärsmässigt och utan pjunk. Hon står i väntande ställning, lyssnande, färdig att på en given signal med ett språng virvla in på scenen. Vilken rörelse i varje linje! En av engelskorna, Jessie Gibson, har några barn med en båt, till den grad levande och oemotståndligt uppslupna, att man naras att skratta med, och Annie Achesons barnstatyett går nästan upp mot Börjesons klassiska lilla pojke med krabban på Nationalmuseum. Ja, hur skall jag inom den ytterst begränsade ramen kunna redogöra ens någorlunda rättvist för vad utställningen gav?

Clara Klingspor: Den nya hatten.

Elsa Celsing: Bilderboken.

Olga Lanner hade exempelvis en utomordentlig statyett av en herre i riddräkt. Kan man tänka sig något banalare? Men den rörde sig, den gick, vårdslöst och behagfullt som den fysiskt välskapta och sunda människan rör sig, och i huvudets hållning, i ansiktsuttrycket, i allt hade Olga Lanner fått fram något mildt i styrkan och drömmande i klarheten, och detta trots den riddräktsklädda

mannens högst avsevärda skallighet! Under statyetten kunde gott ha stått med meterhöga bokstäver: Jag går och funderar.

I stora ljusgården hade man utställt en del föremål från atelier Licium, altardukar, mässhakar m. m., underbara vad material och arbete beträffar, men konsthanterket är nu en gång för alla speciellt kvinnornas område. Det medger till och med den i början av denna redogörelse nämnde kritikern.

L. Ö.

Jessie Gibson: I norra Wales.

Och somt föll på hälleberget.

För Morgonbris av Disa Västberg.

Det var på senhösten.

Alla små insjöar hålla på att draga istäcket över ansiktet och som grådaskiga sårskorpor ligger snön utefter älvkanterna. Träskmarkerna äro som de skola vara och likna endast sig själva. Martallar och dvärgbjörkar se ut som om de krympt av fasa över att stå på av Gud förbannad mark. Efter veckor av ösregn ligga vägarna ofarbara och skogarna stå dyvåta.

Häroppe i ödemarken är det gott om mil. Kilometern räknas icke. Det är en småsak utan betydelse.

Dock, även vägen tar slut och vildmarken tränger på — vildmarken med sin mystik, otuktad och obändig, med skogsrå och småknytt, som nogsamt bevaka sin värld mot plundrande vitfolksstam.

Här måste själva livet förtvina.

Långt därinne i dunklet, bortom all ära och redlighet, i en liten glänta i skogen, ligger den ruckliga grå stugan, grå var den av ålder och grå av brist på färg, så vanligt för norrlandsk ödebygd. De små åkerlapparna se ovärdade ut; redskap och gammalt bråte ligger slarvigt kastade runt omkring. Stugan — ett hem i ödemarken — stämmer samman med naturen. Den öppna spisen är är rökig och belamrad med kokkärl och odiskat porslin. Surveden ligger och röker och fräser. Fattigmans blommor stå dammiga och bortglömda, och fönsterbordet är beprytt med en trasig och smutsig duk. Allt skvallrar om elände och vanvård.

Väggmanaackan upplyser att det är söndag i dag, men för folket i skogshemmet äro dagarna sig lika, helg och söcken gör ingen skillnad i livet. Dagarna komma och gå i en lång oändlig rad, vecka efter vecka, månad efter månad, år efter år i ett ständigt enahanda.

På den smala stigen som leder från lappbyn kommer en man med ränsel på ryggen. Över myr och mo har han vandrat. Inga andra ljud har han hört under sin långa vandring än en och annan skrämmd fågels gälla, klagande ton. Ödsligheten är skrämmande, och det är något otryggt i luften fast han så väl vet att ingen annan mänsklig varelse än han själv stör stillheten.

Då han varsnar stugan blir han glad. Han längtar efter kaffe och vila. Sven Janse, skogvaktaren, är ute och ser om sina domäner. Han kände stugan utan att förut ha besökt densamma.

Vid hans ankomst var det redan långt lidet på förmiddagen. Men vid inträdet satt mor i huset på sängkanten halvklädd och rufsig i håret och smågrät. Mannen däremot satt vid fällbordet med hakan i handen och tjurade. På den låga spiskanten syntes en femton års tös som blängde under lugg. Innan han ännu hunnit hälsa sprang flickan upp och skrek som i yttersta nöd:

— Så väl här kommer folk!

Sur och unken slog luften emot honom. Osynliga hatdjävlar syntes honom dansa runt med dammkorn och utdunstningar därinne. Något grått, geléaktigt bredde kvävande ut sig, medan hans hjärta krympte samman som inför en olycka.

Ingen bad honom stiga fram eller sitta ned. Men han tog en överblick av rummet. Varje bit av stugan talade om nöd, om andlig och lekamlig fattigdom, om ett fullkomligt hopplost elände. Under fällbordet tittade nyfiket fram åtta halv nakna och smutsiga ungar. Som en skoek ruggiga höns sutto de där hopkrupna och vettskrämda av slagen de fått dela nyss förut med mor och av häpnad över den främmande mannen vid dörren.

— Männe det var länsman som kommit? Eller kanske prästen?

Skrämmd och nyfiken undran lyste i åtta par barnaögon.

Skogvaktaren fäste en spörjande blick på mannen borta vid fällbordet. Men han fick intet svar på sin tysta fråga. Så sade han högt:

— Slår du kärringa din?

När ordet var uttalat flög det genom hans huvud, att man icke skulle blanda sig i andras angelägenheter, men jäntans nödrop och förtvivlade blick tvang honom att bryta tystnaden och taga parti.

Mannen masade sig sävligt upp, ännu lika ovillig att svara även på direkt fråga, men något måste ju sägas:

— Vill du ha en kask? kom det dröjande omsider.

Han tog ett stadigt grepp i byxfickorna för att hissa upp de ned-

hasade byxorna, varpå han med huvudet gör en rörelse mot hustrun på sängkanten och säger lugnt och oberrörd, sedan han spottat ut snussaliven ut åt golvet:

— Hon där är int' riktigt klok. Hon var bakom redan då jag tog na.

Då Janse gick hemåt hade han fått något att tänka på. Åsynen av barnskooken samman med den halvfulle fadern och den sinnesslöa modern rubbade hans gamla religiösa tro och hans ingrodde begrepp om tillvaron. Hans sociala medvetande hade liksom vaknat denna söndagsmorgon.

— Vår Herre är underlig, gick han och filosoferade för sig själv. Det är icke utan att han sätt en del även på hälleberget då han skapade landet så här nordanskogs och något föräldramajestä kunde det väl icke bli tal om där i stugan.

— Vad tjänar det egentligen till att skapa då ingen välsignelse följer med?

Han var fåordig och tyst som skogsbor mest, men han hade god tid att tänka och undra då han vandrade så här i de milddjupa skogarna och med stora avstånd mellan byarna.

Nog hade han sett många underliga hem ute i obygderna — många olönade hjältedåd för den delen även — men aldrig hade ordet Hem verkat så groteskt som då han tänkte på stugan i vildmarken. Han kunde dock gott räkna ut hur det hade börjat, livet däruppe.

Mannen var en egendomslös, lockad ditupp av utsikten till ett eget hem med egen jordlapp. Men han fick ingen kvinna nog modig att följa med honom. Då kom hon, skarnet, och hon fick stanna. Han fick ju maten lagad, sådan den nu blev. Man fick icke vara så noga i fattigmans stuga. Och kläderna blevo lappade. En del andra sysslor skötte hon även. Och så var hon ändock en smula sällskap i ensamheten. Så långt som till framtiden och barnen tänkte han aldrig. Men barnen droppade ett och ett i en lång rad, och nu satt han bunden i ödemarken och ruvar över sitt elände. Ibland känner han sig som fastkedjad vid ett levande lik. Ingen fanns utom henne att tala med. Det var att rota kring stugan och påta i de magra tegarna. Han hade glömt att tala då ordförrådet sinat i brist på övning och umgänge. Så växte det upp inom honom ett nästan oresonligt hat mot dem som han dagligen måste gå och skrubba sig emot.

LITTERATUR

Minnen och upplevelser av Angelika Balabanoff. Tidens förlag. Pris 5 kr.

Angelika Balabanoff.

Det är ur flera synpunkter ett högst intressant och tidsaktuellt stoff, som legat

Ibland fick han lust att döda henne eller att själv försvinna, men han var för slö för annat än att rasa och slå då olusten kom över honom. Kvinnan begrep ingenting. Hennes tillvaro var rent animalisk — hos henne fanns endast drifterna och förmågan att föda barn, den förmåga hon helst bort sakna och samhället förhindra, för sin egen skull. Ty barnen voro ödesmärkta av arv och miljö. En dag skulle samhället straffa och döma dem som trollungar och skarn då vildmarken spydde ut dem.

Över moar och mossar går vägen hemåt medan tankarna mala. En ensam lomm skriar hemskt i stillheten. Snart står han på höjden med utsikt över byn, och med hans eget av honom själv timrade hem.

Han andas djupt.
Luft, luft...

På andra sidan sjön reste sig fjället, majestätiskt och vitskimrande. Outgrundligt blickar det ut över vidderna och krypen. Det ser de små människorna komma och försvinna, le och jubla, gråta, kämpa och förgås. Själv står det kvar som en gåta, väldigt och oberört. Solen håller på att gå ned och kastar sina sista bleka strålar över nejden.

Mannen därnere vill bli fri mar-drömmen, den ruskiga synen från livet i skogskojan. Han går ned mot bygden, till människorna och livet. Snart skall han jubla över att vara till. Det vill mycket till att stjåla livsglädjen av en människa.

till grund för de minnen vilka madame Balabanoff i denna bok förtäljer och som nu överflyttats till vårt språk.

Förf. har sedan tre decennier verkat inom arbetarrörelsen och är känd av hela den europeiska socialdemokratin och långt utanför densamma.

Den svenska upplagan inledes med ett företal, vari ges ett oreserverat erkännande åt den svenska arbetareklassen för dess gedigna egenskaper och höga moraliska nivå.

Förf. vistades här i Stockholm längre tid i två olika perioder under de svåraste brytningsskedena krigsåren.

Det var naturligt att Sverges huvudstad, hur svårt läget här ändå var, för henne skulle te sig avundsvärd, jämfört med största delen av övriga Europa.

Förhållandet med de ryska emigranterna har varit mestadels, av naturliga skäl för övrigt, att de blivit indragna i en viss revolutionsmystik. Vid läsningen av denna bok får man också en förnimmelse härav. Hur läsaren än må ställa sig till förf. syn på tingen, kan han säkerligen ej undgå att övertygas om hennes uppriktiga och ärliga avsikter i arbetet för arbetarklassens bästa. Med sällsynt lidelse men också med höga moraliska principer har hon gått att tjäna den sak hon vigt till livsuppgift. På de vägar och efter de metoder hon ansett vara de bästa.

Närmast torde förf. väl kunna karakteriseras som ungefär stående på samma socialistiska plattform som vår Kata Dalström. För vilken hon för övrigt i boken uttrycker den största sympati.

Madame Balabanoff är, som torde vara känt, utgången ur storborgerliga kretsar från den ryska huvudstaden. Hon bröt med sin familj och reste, som mycket ung flicka, till utlandet, varest hon idkade

studier på olika ställen i Tyskland, Italien och Schweiz. Redan som ung slöt hon sig till socialismen och har varit helt verksam inom rörelsen i olika länder, huvudsakligast dock i Italien.

Man får nu i denna bok följa henne i skilda land och olika omgivningar när hon berättar sina minnen ur sitt skiftningsrika liv. Det är ingen vanlig memoarbok utan ett verk, dramatiskt livfullt, starkt personligt präglat, som ger en händelsefylld historisk belysning av den genomgripande epok som senare tiden varit. Med stark spänning följer man sida efter sida.

Förf. har också förutsättningar som få, att inifrån rörelsens centrum kunna ge många belysande episoder, då hon ju tillhört de inre kretsarna inom olika schatte-ringar av den internationella socialistiska rörelsen.

Ehuru förf. är mycket temperamentsfull och aktiv och en intellektuellt särpräglad personlighet får man uppfattningen, att hon strävar efter att framför allt vara objektiv och saklig och mer betona det kollektiva än det personliga. Hon har en stark motvilja mot det "romantiska", sentimentala, frasrika och demagogiska, som gör henne sympatisk. På något enstaka ställe hittar man väl ett betänkligt uttryck, som t. ex. redan å första sidan där det heter: "Jag kan påstå, att min självkritik tilltagit med min växande popularitet." Dylika naiva vändningar äro dock sällsynta. Energistiskt fördömes annars det teatraliska, vulgära och moraliskt mindervärdiga. Stora gester och åthävor tyckes ej tilltala henne. Det galliska sättet att vara tilltalar henne därför mindre än det germanska.

I ett kapitel skildras de båda olika ledarna Bebel och Jaurès, företrädarna för det germanska och det galliska inom internationalens högsta ledning. Det är många små karakteristiska drag man får av förf., som belysa de rent mänskliga personliga sidorna hos dessa båda heroiska män, visande deras ofta blyga men förnåma väsen i det enskilda livet. Mest tycks förf. vara intagen av Bebels anspråkslösa och vänsälla uppträdande, hans enkla och nobla livsföring. Förf. anför bl. a. en liten episod i förbigående, som är karakteristisk för Bebels personliga sätt. Tillfälligtvis på en resa till Brüssel råkades Bebel, Singer och förf. på tåget. Gemensam måltid intogs i restaurangvagnen. Vid slutet av dinén ger Bebel plötsligt ett tecken till sitt sällskap, att han gärna ville vara ensam ett par minuter. Om en stund visade han sig, upplyst av ett strålande leende, ögonen glänste och han föreföll, trots sin ålder, vara den enda unga människan i kupén.

"Kan ni tänka er", säger han leende, "också här i restaurangvagnen, där vi

Äro Edra inkomster för stora?

Varom inte, nedbringa Edra livsmedelskostnader genom inköp i våra butiker

KONSUMTIONSFÖRENINGEN
STOCKHOLM

minst av allt kunnat vänta det, har jag träffat en meningsfrände. Uppassaren gav mig ett tecken och då vi blevo ensamma talade han om för mig, att han stod socialdemokratiska nära och ville tala med mig om ett och annat. Tänk er, till och med här är vår världsåskådning spridd." På upppassarens beklännelse berodde Bebel's lyckliga, ungdomligt glada stämning.

Ett gripande moment är när förf. berättar om sista sammanträdet i internationalens byrå i Brüssel i dagarna vid krigsutbrottet och när hon tog avsked för sista gången av Jaurès, som dagen efter blev mördad i Paris.

Sedan upprullades de stora och blodiga världshändelserna, där allt blir gigantiskt och det enskilda och personliga så litet och obetydligt.

Målade brottstycken ges från än den ena än den andra brännpunkten för de stora händelserna, oftast för ting, som utformats mera i det för den stora publiken fördolda.

Avslöjandet av fascismen, dess tillblivelse och dess ledare, torde vara känt för de flesta genom utdrag i pressen ur arbetet, varför det här ej behöver särskilt framhållas.

Största intresset torde förf:s bild av Ryssland efter revolutionen och fram till dessa dagar ha. Som hon, nominellt åtminstone, en tid var tredje internationalens sekreterare, känner hon ställningen säkerligen bättre än de flesta inom de inre bolsjevikeirklarna för att kunna yttra sig om förhållandena. Den belysning hon ger över tillståndet blir till en mörkande kritik över de ryska makthavarnas metoder och taktik.

"Ingen grupp", säger förf., "eller klass kan frivilligt upphäva lögnen till sitt kampmedel, i all synnerhet icke den klass, vars historiska uppgift det är att omskapa de samhällsliga missförhållandena." Det framhålls med skärpa att tredje internationalens taktik försvagat tron på mänsklighetens befrielse ur det kapitalistiska slaveriet.

Helt visst med rätta blir Sinovjev särskilt illa åtgången. Enligt förf:s mängder av bevis exemplifierar han det mest motbudande i den ryska taktiken inom kommunistpartiet.

Förf. slutar med att de framförda anklagelserna äro av sådan tyngd, att varje revolutionär i sitt innersta måste bäva inför dess räckvidd och följd.

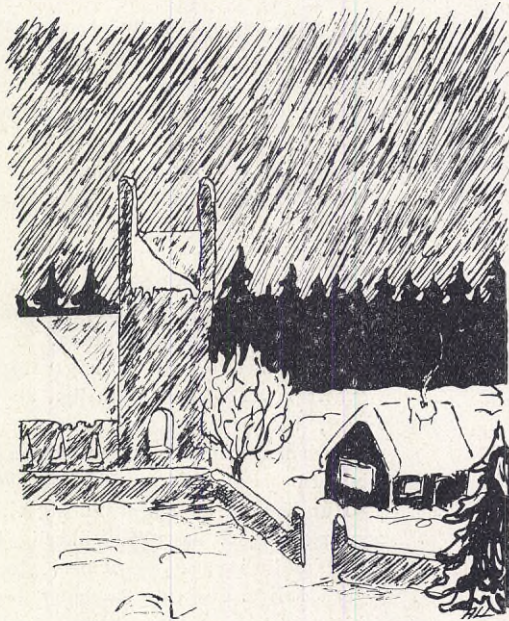
Som helhet bör denna bok ha intresse för socialdemokrater i hela Europa.

V.

Gynna
Morgonbris annonsörer!

En sällsam julmorgon.

Julberättelse av Elin Pettersson.

Det var på julafton.

Skymning föll på över snöhöljd bygd, över vita, små stugor och över den tunga, tysta skogen. —

De röda jultomtarna snodde och for — de hade ju så rysligt bråttom för att hinna alla ärenden — ingen behövande fick glömmas i kväll. De skulle till gamla mor Kajsa i "Kråkvila" — — — i många år hade hon suttit där lam i bägge benen, ensam och hjälplös. Men julens tomt, som alltid var god och omtänksam,

hade städe styrt om att socknens lärarinna gått till henne med en julkorg och därmed berett henne en liten julglädje. För mor Kajsa varade den hela året om, ty hon var mycket tacksam för det lilla.

Ja, det var så många, så många och alla längtade de efter den ljuva julen! Och alla räknade på och fröjdades åt tomtens besök. —

Det fanns en — den bitte Jonas i Gråstugan — som inte tålde varken sig själv eller någon annan, allra minst tomtarna.

Han bommade väl igen sin dörr julafton — han hade alltid sin hand slutet när det gällde att hjälpa, fast han så väl kunnat öppna den — — — ack, hur mången liten, rödluvad tomt som gått därifrån med sorgset sinne! Det var väl därför det ständigt såg dystert ut kring hans stuga, som därav fått namnet och därför var det också som hans eget inre var så tomt och mörkt till och med på julen.

Men — vad hade då gjort honom sådan?

Det sades allmänt i socknen att han efter endast två års äktenskap miste sin hustru och att gossen, som varit hans allt i allo, den ljuslockige Bertil, vid tjuguar års ålder rymde från Gråstugan och tog hyra på en båt. —

Gamle Jonas visste inte mer om han fanns i livet. Han hade för länge sedan upphört att hoppas på ett återseende.

Nu står julkvällen i sin fulla glans. Ljusena tindra så vackert i alla fönster och stämningen är den bästa.

I Gråstugan synes ett enda ljus — en liten, obetydlig låga, men ändå tillräcklig att visa en man rätta vägen. Dödstrött kommer han där med sin ränsel på ryggen. Han är färdig att digna när han klappar på dörren.

— Vem är det som stör min julfrid? höres en hård röst inifrån.

— "Du äger ingen julfrid gamle man" — — — det är tomtarna som samlats och ropa i korus "du äger ingen jul" — — —

— Å, var barmhärtig och släpp in mig, beder mannen. Jag orkar inte ett steg längre — — — eller skall jag i natt få min död i kalla skogen.

Då öppnas den tunga dörren litet på glänt. Jaså, en tiggare, en luffare från vägen. Han skall stänga igen, men det går inte, ty de små tomtarna äro så kvieka och så viga. De hålla igen av alla krafter, de klättra upp på dörrens överkant — — —

— Kom in, säger Jonas, och in stappar den vilsegångne och hemlöse...

— Jag begär inte mer än att få vila, säger han, och att få värma mig.

Och när Jonas hör den matta rösten blir han så vek och mjuk — den mannen är ingen vanlig bettlare... Den gamle kokar upp mjölk och ger honom och sedan får han lägga sig och han höljer på honom en tjock fäll.

Så slutar den julkvällen, men kring Gråstugan dansa rödhuvorna i ring...

Det följer en morgon. En klar, vacker

julmorgon. Den främmande mannen reser sig till hälften upp i bädden och stirrar på ett gulnat porträtt.

— Får jag se, beder han, det är ju mor, min älskade mor.

Han trycker sina läppar mot det av ålder slitna kortet — gång på gång.

— Vad är det ni säger — den gamle stirrar i sin tur — är ni — — — himlen vare mig nådig, är ni min son, min egen, käre Bertil — — —

— Ja far — och nu ser jag att det är du — så gammal du blivit och så vit — — jag vet — — att allt är min skull — — förlåt, far, om du kan. Han sträckte ut sina händer, som den gamle fattade och sade:

— En sådan julmorgon, pojke. Jag säger pojke, fast du är vuxna karlen! Men nu måste du berätta alla dina äventyr.

— Det är inte mycket att berätta. Jag fick min lust att kringflacka tillfredsställd. Jag fick lära känna livet sådant det är. Det gick illa för mig. Jag blev utan arbete, frös och svalt långa tider igenom. Uttröttad på allt beslöt jag att försöka taga mig hem. Det blev ingen lätt sak. Men det gick. Och alldeles lagom som pengarna räckte.

— Du har lidit, min son, jag ser det på ditt ansikte och på din magra gestalt. Vill du nu stanna hos mig skall du få det gott.

— Tack, far! Men arbeta skall jag och hjälpa dig med vad jag kan.

Den gamle log och hans drag blevo så underligt ljusa och ungdomliga.

— Det är som skulle jag återfått allt, sade han.

Den lilla skaran därutanför, som vakat hela julnatten, började skingra sig. Här behövdes de ej mer. De slogo muntert sina träskor mot den frusna marken, de voro ju så glada... och det hördes en yster julmelodi...

På vägen kom kyrkfolket. De sågo så förvånade ut. Aldrig förr hade de väl sett två ljus brinna i Gråstugans fönster en juldagsmorgon.

— Det har sin stora betydelse, menade en mycket gammal man, som kände Jonas från ungdomen. Ett goft verk har skett i natt under hans tak.

— Eller ock har sonen kommit hem, invände en annan.

— Ja, det med. Då har han, Jonas, fått julfrid.

Men långt därborta från skogen ljöd en lustig träskovisa...

Fortidskvinnan och den materiella kulturen.

(Forts. fr. sid. 8.)

äro inte heller mindre påkostade än smyckena. Varendra nutida husmoder skulle även ur skönhetsynpunkt kunna ge hedersplatsen i sitt bästa rum åt en av dessa gjutna och vackert ornerade bronskärl. Konstskickligheten och det materiella välståndet måste ha stått synnerligen högt redan i en tid, då stor råhet och mycket primitiva seder rådde.

Om bronzen hade haft stor betydelse, när det gällde att ge skönhet och glans åt kvinnodräkten och husgeråden, så hade järnet en så mycket större praktisk betydelse för husgerådstillverkningen. Tack vare järnet fick man ju så mycket bättre redskap, att hela arbetstekniken fick en helt ny och glänsande utveckling. (Järnålderns genombrott här i landet kan räknas från 600 år f. Kr.) Järnet var också en lättare åtkomlig råvara än bronzen. Det fanns inom landet. Bronsen hade däremot im-

**TÄNK PÅ DE ANHÖRIGA
FÖRSÄKRA ERT LIV I FOLKET**

Amanda Horney 70 år.

Den 3 november fylldes Amanda Horney hem av vänner och kamrater, som med värme framburo sina hyllningar på 70-årsdagen.

Från Stockholms Allm. kvinnoklubb och andra korporationer hyljades jubilarer med värdefulla minnesgåvor, som vittnade om den aktning och kärlek hon tillvunnit sig. Under hela dagen strömmade telegram in från minnesgodä vänner och kamrater såväl äldre som yngre.

Amanda Horney är också nära nog bliven en institution inom rörelsen i Stockholm. Man är så van att se hennes vita huvud vid alla större och viktigare sammankomster och inte endast att se henne, utan även höra henne säga något i de angelägenheter som avhandlas, att man alltid blir litet fundersam när man inte finner henne tillstädes.

porterats genom den tidens bytshandel. I många av de utmärkt vackra husgeråden och smyckena av järn, brons, silver eller guld från denna epok spåra vi romerskt inflytande och romersk smak. Det var ju vid denna tid, som det romerska riket började få en så väldig utbredning även mot norr på germanskt område. Genom bytshandeln kommo många vackra saker, tillverkade

Men hon har icke endast varit med, hon har också arbetat inom rörelsen. Hennes äldre kamrater minnas hennes kraftiga insats under den tid då lokalfrågan var brännande i Stockholm, innan vi hade vårt Folkets hus. Och hennes insatser, särskilt för kvinnornas rättvisa krav, då dessa hörde ännu mer ännu till stridsfrågorna både inom partiet och samhället, har varit kämpens redbara och dådlustiga strid. Hon älskar säkerligen än i dag mer striden än det lugna voterandet. Hon har många strängar på sin båge och många pilar i sitt koger som hon med skicklighet kan skjuta av, ty hon hör så intimt samman med partiet, dess arbete, politik och idéstrider, att hon sällan skjuter över målet, utan träffar prick.

Amanda Horney arbetsdag har varit lång och sträng och man förvånar sig över den båda andliga och kroppsliga vigör hon ännu äger. Självt tycker hon nog sig förnimma att åldern gör sig påmind, men hennes kamrater vilja icke tro därpå, ty ännu brister intet av klarhet, temperament och värme i hennes framställningssätt. Hon hör säkerligen till de äkta människorna, de som äga förmågan att giva, men också att mottaga och berika sitt liv med det som mött dem av värde.

Vi skulle här kunna räkna upp en hel del föreningar, styrelser och nämnder, i vilka Amanda Horney nedlagt arbete och intresse och verkat för dess framgång. Men det förstå alla, att ingen som så länge varit med och blivit så känd och uppskattad har kunnat undgå att nedlägga en god del av sin arbetskraft där det fordrats för framgången av de idéer som varit livsnerven i hennes väsen, varför vi icke uppehålla oss därvid.

Vi vilja därför sluta dessa rader med den varmaste lyckönskan till de uppnådda 70 åren och önska, att hälsan och det varma och sprudlande humöret må länge stå bi och att vi mycket ofta må få se det vita huvudet vid våra sammankomster.

S. V.

av romerska hantverkare, hit upp till Norden, och dessa skålar, smycken m. m. påverkade naturligtvis konsthantverket även här.

När det fanns tillgång på metaller hade naturligtvis kvinnorna lättare för att få de redskap de behövde för handaslöjden och huhsällsarbetet. Saxen från den äldre järnåldern var en liten detalj, som bevarades i samma form genom många århundraden,

och den såg ut precis som våra dagars ullsax. Under denna tid var linet även i bruk, och vävnadstekniken synnerligen högt utvecklad.

Folkvandringstiden (400—800 e. K.) var guldets tid här i Norden. Då hemförde våra fäder och deras stamfränder mängder av dyrbara skatter från sina vandringar i södra Europas kulturländer. Guldhalsringen från denna tid är något av det kostbaraste och mest välarbetade i smyckeväg, som någonsin tillverkats. Från denna tid ha vi också en hel del fynd, som säger oss, att kvinnan visst inte var vanlottad, när det gällde små praktiska ting, som hon behövde i sitt dagliga arbete. Eldstålet, som var i bruk ända fram till tändstickornas tid, var då ett av husmoderns förnämsta nyttoredskap. Skeden och kniven kom till användning i hushållet, synålen låg i det vackert arbetade nålhuset och saxen i saxfodralet.

I och med vikingatiden äro vi helt och hållet inne i den kulturepok, som föregick ångans och elektricitetens tidevarv. Det är hantverkets och konstskicklighetens tid, då varje nytt behov framskapar en ny vara, då den materiella kulturen är rik och varierande men ändå i tekniskt avseende stillastående mot i vår tid. Varorna äro jämförelsevis dyrbarare men också i de flesta fall avsedda att räcka länge. Hemmets kvinnor voro mer eller mindre hantverkare själva, och en myckenhet varor producerades i hemmet.

Just på den materiella kulturens område har kvinnan sedan uråldriga tider gjort sin största insats för den allmänna utvecklingen. Och en forntidens kvinna ägnade sig kanske mera än mannen åt det produktiva arbetet. Mannen var ju den vapenbärande och hade jakten, kriget o. d. sysselsättningar på sin lott. Det är självklart, att kvinnan också gjort en rent konstnärlig insats av största betydelse i kulturhistorien genom sitt produktiva arbete. Yrkeskvinnan är ingen ny företeelse, då kvinnorna under ett primitivare kultur stadium behärskade en mängd yrken, även om de med sina händers verk endast avsåg att fylla sina egna och de sinas behov.

Astrid Forsberg.

*Sprid Morgonbris julnummer
bland vänner och anhöriga.*

Nynäshamnsklubbens 50-åringar.

Sittande från vänster: Fru Maria Karlsson, fru Emelia Tingström, fru Anna Pettersson. Stående från vänster: Fru Ida Göransson, fru Hanna Bjurholm, fru Anna Ahlgren och fru Olivia Joachimsson.

En stor del av de medlemmar, som tillhöra Nynäshamns kvinnoklubb, voro för ett femtontal år sedan bofasta i Stockholm. 1912 och 1913 förlades Telegrafverkets verkstad till Nynäshamn och som våra män hade sin anställning vid nämnda verkstad var det att följa med. Vi voro nog litet tvehågsna om hur det skulle komma att gestalta sig på den nya platsen.

Men det gick ganska bra. Om våra 50-åringar kan sägas, att de, som vi andra här ute, togo sin tillflykt till den soc.-dem. kvinnoklubben. Nämnda år steg medlemsiffran betydligt. Den som skriver detta skall aldrig glömma sitt inträde i klubben. Den kvällen voro vi tre nya medlemmar. Före oss fanns det summa en; dessutom bestod styrelsen av tre medlemmar. Ja, så var början. Vi talade sedan med våra bekanta och så kom den ena efter den andra och genom energiskt arbete och intresse är nu klubben mycket verksam. Låt oss nu presentera våra 50-åringar.

Räknat, sittande från vänster, ha vi vår goda kamrat Maria Karlson, som fyllde 50 år den 26 mars. Hon ger alltid klubben sitt stöd och har i flesta fall ett gott råd där så fordras. Den 6 juni fyllde fru Emelia Tingström 50 år, trogen mötesbesökare och intresserad av klubbens arbete. God och uppoffrande moder för de egna barnen samt även för andras, som kommit under hennes beskydd. Den 23 juli var fru Anna Petterssons födelsedag. Hon är en av klubbens äldsta medlemmar och har varit med sedan dess tidigaste verksamhetsår. På grund av flyttning från orten har han varit borta någon tid,

men kom åter till Nynäshamn och klubben 1918. Där har hon nedlagt ett gott arbete inom dess styrelse och de senare åren som kommissionär för Morgonbris.

Fru Ida Göransson fyllde 50 år den 22 sept. Väsäll och hjälpsam mot kamrater och övriga, ger kritik, men ej sådan, som skadar utan främjar.

Den 9 okt. fyllde fru Hanna Bjurholm 50 år. Har alltid varit en flitig mötesbesökare och intresserad studiekamrat. Överallt, där ett möte eller föredrag är utlyst, finna vi Hanna.

Fru Anna Ahlgrens födelsedag var den 12 okt. Hon har tillhört klubbens styrelse och där nedlagt ett intresserat arbete. Dessutom har Anna gåvan av en god sångröst. Med den har hon många gånger glatt klubben. Är även kommunalt intresserad, särskilt vad det gäller fattigvård. Tillhör sedan ungdomen I. O. G. T.

Fru Ida Göransson fyllde 50 år den 22 sept. Väsäll och hjälpsam mot kamrater och övriga, ger kritik, men ej sådan, som skadar utan främjar.

Den 9 oktober fyllde fru Hanna Bjurholm 50 år. Har alltid varit en flitig mötesbesökare och intresserad studiekamrat. Överallt, där ett möte eller föredrag är utlyst, finna vi Hanna.

Fru Anna Ahlgrens födelsedag var den 12 oktober. Hon har tillhört klubbens styrelse och där nedlagt ett intresserat arbete. Dessutom har Anna gåvan av en god sångröst. Med den har hon många gånger glatt klubben. Är även kommunalt intresserad, särskilt vad det gäller fattigvård. Tillhör sedan ungdomen I. O. G. T.

Som yngst bland 50-åringarna för året kommer fru Olivia Joachimsson med födelsedag den 28 okt. Fru J. har sedan tidigaste ungdomsåren tillhört partiet samt I. O. G. T. Har tillhört klubbstyrelsen och är ledamot av Nynäshamns skolråd och tillsyningsnämnd. Är klubbens studieledare och nedlägger ett gott arbete för klubbens bästa. Är dessutom suppl. i Stockholms läns landsting.

Klubben har till var och en av sina 50-åringar sänt lyckönskningstelegram. Dessutom ha samtliga uppvaktats av kamrater och vänner. Presenter, blommor och hyllningar ha kommit vederbörande till del.

allt flera

köpa i

Konsum

Principen är där:
sunda varor i
sunda butiker.

Deltagare i konferensen.

Kronobergs läns distrikt av socialdemokratiska kvinno- förbundet

höll på söndagen sin årskonferens i Folkets hus i Växjö under stor tillslutning från olika delar av länet.

Konferensen öppnades av distriktets ordf. fru Agda Mattsson, Orrefors, som hälsade ombud och gäster välkomna. Som representanter för Kronobergs läns socialdemokratiska partidistrikt närvaro riksdagsman J. H. Blomqvist och landstingsman J. M. Ljungqvist, Växjö.

Till ordf. att leda förhandlingarna valdes fru Agda Mattsson.

Av styrelsens årsberättelse framgick, att förbundet under året anordnat en föredragsturné med fru Ruth Gustafson från Stockholm som talare. Internationella kvinnodagen firades i Växjö med föredrag av riksdagsman J. H. Blomqvist. Dessutom har bedrivits agitation i olika former.

Revisorernas berättelse föredrogs och godkändes. Styrelsen beviljades full och tacksam ansvarsfrihet.

Distriktstyrelsen hade i motion föreslagit, att distriktets samtliga klubbar skulle erlägga en konferensavgift av 1 kr. pr medlem. Konferensen beslutade att konferensavgiften skall utgå med 50 öre pr medlem och att detta skall gälla tills annorlunda beslutas i denna fråga.

För erhållande av medel till agitation m. m. inom distriktet hade distriktstyrelsen föreslagit, att konferensen skulle göra en hemställan till klubbarna om ett anslag från varje klubb av 10 kr. Detta förslag avslogs, och konferensen beslöt i stället att göra en hemställan till samtliga

Med dessa enkla rader vill jag till eder, kamrater, säga mitt och klubbens tack för det arbete ni redan nedlagt samt ställa den maningen: Fortsätt för våra idéer mot vårt gemensamma mål!

Med hälsning till klubbarna.

E. E—n.

arbetarekommuner i länet om anslag från dem efter råd och lägenhet i och för ovan nämnda syftemål.

Från Orrefors kvinnoklubb förelåg en motion om att distriktstyrelsen skulle anordna föreläsningsskurser i medborgarkunskap inom klubbarna. Frågan bordlades.

Från Växjö kvinnoklubb förelåg en motion i militärfrågan. I motionen framhölls den världsöshet, varmed man handskas med människoliv vid de ärligen återkommande stora fältmanövrerna, varigenom många unga män få sin hälsa förstörd för hela livet. Med anledning av denna motion beslöt konferensen göra ett uttalande i avrustnings- och fredsfrågan att tillställas bl. a. den socialdemokratiska riksdagsgruppen.

Efter uppehåll för kafferast behandlades frågan om agitationen. Under diskussionen poängterades nödvändigheten av samarbete med arbetarekommunerna och ungdomsklubbarna i länet. Konferensen beslöt att under året anordna en föredragsturné genom länet, om möjligt med fru Agda Östlund som talare.

Styrelsen fick följande sammansättning:

Ordf. fru Agda Mattsson, Orrefors, kassör fru Ingeborg Rosander, Orrefors, sek. fru Hulda Lindahl, Orrefors, samtliga omvalda. Övriga medlemmar i styrelsen blevo fruarna Nanny Lindblad, Alvesta, och Anna Karlberg, Älmhult.

Till verkställande utskott valdes fruarna Agda Mattsson, Hulda Lindahl och Ingeborg Rosander, samtliga från Orrefors.

Verkställande utskottet skall även nästa år hava sitt säte i Orrefors.

Till revisorer valdes fruarna Anna Lindén och Maria Nilsson från Växjö.

Nästa årskonferens skall hållas i Orrefors under aug. månad nästa år.

Innan konferensen avslutades höll

KOOPERATIVA SYFABRIKEN
Linnéa
FÖRENING U.P.A.
STOCKHOLM

Ohs.! Detta märke på varje plagg.

ÄGER NI FORDRAN

på goda slitstarka varor, så finnes ingen bättre inköpskälla än

KOOPERATIVA SYFABRIKEN

LINNÉA

Efterfråga Linnéas kläder i de
Kooperativa affärerna
över hela landet!

FABRIK & KONTOR
13 Västmannagatan 13

MINUTAFFÄR
Barnhusg. 20 (N. Banföret)

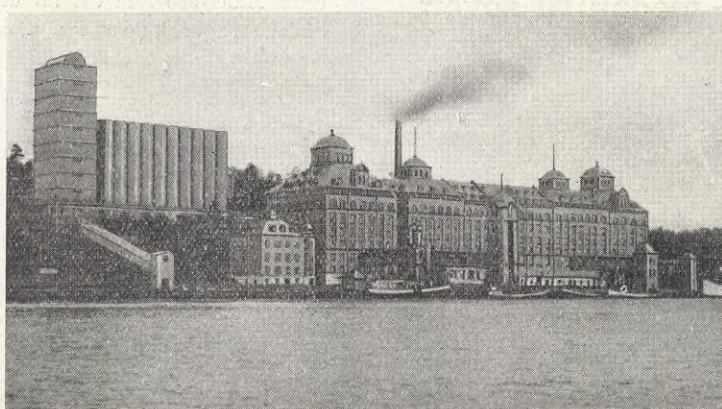
STOCKHOLM

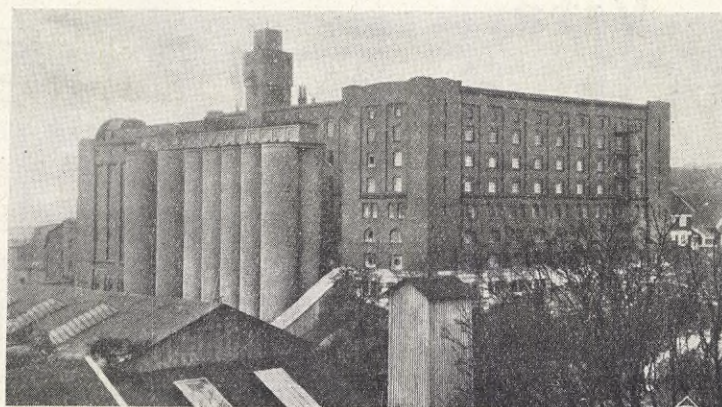
Från primitiv forntid till modern nutid

Förr försiggick
malningen i an-
språkslösa små-
kvarnar.

Nu ha 350,000 hushåll slutit sig samman och
äga gemensamt *Kooperativas* storkvarnar—
Tre Kronor och Tre Lejon.

**Giv
honom**

**en så med vatten,
och han sköter tvätten
— medan Ni sover.**

Tvättbjörn tycker in'e om att sova. Han arbetar helst — och bäst om nätterna. Tag på kvällen en hink ljumt vatten. Slå däri e t paket Tvättbjörn — det löser sig lätt vid omröring — Häll lösningen i en så kallt vatten — cirka 50 lit. — och lägg sedan Edra tvättkläder däri.

På morgonen är smutsen så upplöst, att den kan sköjas ur. Fläckar gnuogas lätt. Är det hårt smutsad tvätt kan Ni koka 20 min. i en ny Tvättbjörns-lösning.

Resultatet måste bli en v. t. glänsande tvätt, ty

**Vita
Tvättbjörn**

sviker aldrig.

Säljes i paket à 75 och 40 öre.

83

landstingsman J. M. Ljungqvist ett anförande, vari han framhöll betydelsen av kvinnornas politiska sammanslutning och politiska skolning och uttalade den förhoppningen, att den socialdemokratiska kvinnorörelsen måtte utvecklas i jämbredd med den övriga arbetarrörelsen.

Fru Maria Nilsson, Växjö, frambar ombudens tack till styrelsen och verkställande utskottet, och ordf. avtaekade deltagarna varefter konferensen slöts med ett leve för den socialdemokratiska kvinnorörelsen.

Sagor och berättelser:

Till julläsning för barnen har Folkskolans Barntidnings A.-B. nu som till varje jul släppt ut en hel del större och mindre sago- och berättelseböcker. De torde vara så väl kända dessa för barnens olika åldrar lämpade småskrifter, att särskild rekommendation borde vara överflödig. Här ha vi "Julklappen" med sina många mer eller mindre roliga illustrationer och sagor. Vi finna en saga av Anna Wahlenberg och akvareller av Gösta Adrian-Nilsson. Trisse, Lilleputt, Rosengull, Gullebrand, Tummetott och Den underbara lyckonålen till priser av 55, 50, 30 öre och 1 kr. I den sistnämnda har Hjalmar Bergman en god bit om djurens liv i skogen, som han lurar Måns och Mia att bli delaktiga av. Sådana sagor kunna roa t. o. m. äldre. Guldslottet kostar 2 kr. inbunden. En käck pojkhistoria av Helge Beskow-Heerberger kommer säkerligen att läsas med spänning av 10- och 12-åringarna. "Högmod går före fall" är även en liten berättelse, som har gott syfte.

Folke och Frida, berättelse om två små ostyringars öden och äventyr, av Frida Åslund, äro verkligt roande och friskt skrivna och kan roa även äldre. Abu Sir och Abu Hir jämte andra österländska sagor, av Louize Zegolsson, äro även att rekommendera. Sist men icke minst vilja vi dessutom ge vårt ord till förmån för att Jeanna Otterdahls sagobok Prinsessan och Narren inte saknas bland julklapparna.

**Kvinnans smak
är mannens.**

I många fall åtminstone. Hon har därför en viktig mission att fylla, när det gäller val av föda. Jamaica-bananer är både frukt och mat. Ni, kvinnor med inflytande, lär Eder samtida att äta Jamaica-bananer. Det mår hela släktet väl av.

A.-B. BANANKOMPANIET.

**Se med Edra egna ögon
att Ni får Mazettis ögon**

Ni är då säker på att alltid erhålla en delikat, kraftig och hälsosam cacao.

OBS.! Våra olika billigare kvaliteter cacao såväl i hekto paket som i lös vikt.

Varnas för efterapningar av påse och etikett!

Ett synnerligen värdefullt näringsmedel.

Åtgår endast för c:a två öre till en kopp.

På avbetalning

Herr- & Damkläder

Korkmattor,
Mjuka mattor,
Gardiner,
Täcken, Filtar,
Turistsängar
m. m.

STRÖMBERG & C:o

BARNHUSGATAN 16,
TUNNELGATAN 23.

Litteratur.

Hätkomster och skisser av Ann Margret Holmgren. Wahlström & Widstrands förlag. Pris kr. 4:75.

En sällsynt sinnets vitalitet och ungdomsfriska livssyn präglar denna bok. Man skulle naturligast anse dess förf. inneha en betydligt "anspråklösare" ålder än den svenska kvinnorörelsens grand dame, som här fört pennan. Enda invändningen skulle möjligen vara det stänk av vis humor, som låter ana en äldre och mer mognad berättare.

Det är ej något tyngre och djupsinnigare, ej heller något av tendentiös art, utan mera ljusa och underhållande bilder, som förf. bjuder ur sin rika minnesskörd.

Det är lagom långa skisser, väl belysande och åskådliggörande de tidsskeden, miljöer och situationer, som visas oss. Tilldragelserna och personerna bli levande och intressanta.

En längre novell finnes även med mera romanliknande komposition, som håller läsarens intresse fångat.

Det är ett nöje att läsa om dessa friska och sunda typer förf. presenterar.

De flesta yngre förf. ävlas oftast att jämt föreställa för oss avsigkomna existenser och lytta människor i ena eller andra avseendet. Man tröttnar sannerligen till slut vid deras envisa tjurskallighet att älta allt sjukt i deras "hjältars" psyke, som oftast ej har något med befriande konst eller vilja till ett bättre att skaffa. V.

Ett nytt standardverk. Prof. Silverstolpe kompletterar Nationalekonomi för alla med Svenskt näringsliv i tjugonde seklet.

G. Westin Silverstolpe: Svenskt näringsliv i tjugonde seklet. Stockholm 1927. Kooperativa förbundets bokförlag. 192 sid. Pris häftad kr.

I den här finns

det bästa putsmedel
för
Aluminium
och
Edra egna händer.

567

3:25, klotband kr. 3:75 och biblioteksband kr. 4:50.

I serien K. F:s samhällsbibliotek har professor Silverstolpe tidigare utgivit Nationalekonomi för alla och därmed gjort sig allmänt känd för sin levande

Aktiebolaget
Arbetarnes Tryckeri
FOLKETS HUS, STOCKHOLM

TEL.: 2276, Norr 4043

*

Rekommenderar sig till utförande av alla slags trycksaker

*

Mo'derna stilar
Snabbt utförande
Moderata priser

stil och fängslande framställningskonst. Förf. kompletterar nu sin översikt över den teoretiska nationalekonomin med ett lika medryckande arbete om Svenskt näringsliv i tjugonde seklet, som har alla förutsättningar att tilldraga sig samma livliga intresse, som kommit Nationalekonomi för alla till del.

Efter en inledande skildring av Land och folk genomgår förf. i korta, innehållsrika kapitel vårt lands olika näringar, deras förläggning, produktion, anställda, ekonomiska och andra förutsättningar m. m. och avslutar sin översikt med en orientering över kapitalmarknad, bank- och försäkringsverksamhet samt inkomst- och förmögenhetsfördelning. Bokens värde förhöjes ytterligare av ett flertal klarläggande statistiska uppställningar, kartor och diagram.

Nationalekonomi för alla har vunnit en vidsträckt läsekrets bland handelsanställda, köpmän, industmidkare, studenter och alla andra bildningsintresserade. Svenskt näringsliv riktar sig även till den publik, som vill öka sitt ekonomiska vetande.

Var och en, som läst det tidigare arbetet, bör rent av känna behov av att komplettera detta med den översikt över den svenska nationalhushållningen, som ges i Svenskt näringsliv.

OBS.!

En hel del avdelningar ha underlåtit insända meddelande om gjorda adressförändringar, varför det ofta inträffar, att meddelanden från förbundsstyrelsen ej komma fram till avdelningarnas styrelser.

Som det är ytterst nödvändigt att råda bot på detta missförhållande och som adresslistan även kommer att införas i ett av de första numren av Morgonbris för 1928, så uppmanas alla styrelser se till att rätt adress & korresp. insändes till förbundsordf., Upplandsgatan 85, Stockholm.

Rådfrågningsbyråer.

Västgöta—Dals soc.-dem. kvinno-distrikts rådfrågningsbyrå för mödrar. Doktor Gärda Lidfors av Geijerstam, Götabergsgatan 26, Göteborg. Tel. 22 50. Mottagning vardagar kl. 11 f. m.—1 e. m.

Tidevarvets rådfrågningsbyrå för föräldrar, Regeringsgatan 31, 3 tr., Stockholm. Öppen dagligen kl. 11—15. Tel. N. 80 43. Läkare träffas måndagar kl. 12—13, torsdagar kl. 18—19. Byrån meddelar råd och upplysningar angående födelsekontroll, havandeskapets hygien och andra sexuella spörsmål. Förmedlar inköp av förlossningspaket och småbarnsutstyrselar m. m. Anvisar litteratur i hithörande ämnen. Besvarar även frågor per brev. D:r Ada Nilsson byråns föreståndare.

BARNENS ANTAL

i en familj är av vital betydelse för ekonomin. Upplysningsböcker, prislister m. m. erhållas gratis mot 45 öres porto. Privat av-sändarenamn, om så begäres.

Nils Adamsson,

Jakobsgränd 22, Stockholm 1.

Samhällshygien.

Regeringsgatan 31, 3 tr. Tel. N. 80 43. Aftärstid 12—17 samt torsdagar 18—19.

Specialaffär i hälsovårdsartiklar för Kvinnohygien, Havandeskap, Förlossning, Barnavård m. m.

Litteratur i hithörande ämnen.

Sverges Soc.-dem. Kvinnoförbund:

Ordf. och korresp. sekreterare: Fru Signe Wessman, Upplandsgatan 85, Stockholm. A. T. Norr 244 36.

Stockholms stads o. läns soc.-dem. kvinnodistrikt. Adr.: Ordf. fröken Anna Svensson, Grindsgatan 10, Stockholm Sö. Kassör fru Gerda Bergstrand, Bromsten.

Sthlms Allm. kvinnoklubb (soc.-dem.) håller ordinarie möte 1:a måndagen i varje månad kl. 7,30 e. m.

Obs! Lokal i O-salen, Folkets Hus.

Styrelsen.

Enskede soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte 1:a måndagen i varje månad kl. 7,30 e. m. i Folkets Hus, Källvägen. Ordf. Nelly Thüring, Barbro Stigsdottersvägen 112. Tel. Enskede 15 91.

Styrelsen.

Nykönings soc.-dem. kvinnoklubb har möte 3:dje tisdagen i varje månad kl. 7,30 e. m. i Folkets Hus.

Styrelsen.

Södermanlands Enskilda Bank

Solidarisk Bank.

Regeringsgatan 18,
Hornsgatan 66 A,

Kontor i Stockholm:

Norrländsgatan 2,
Slussplan 1—3,

Humlegårdsgatan 7,
Kungsgatan 60,

Grundad 1865.

Barnhusgatan 16,
Odengatan 52.

ARBETAR-BODENS DAMEKIPERING

Holländaregatan 7

säljer till lägsta pris Dam- & Barnkoffor.

Dam- & Barnunderkläder.

Extra starka barnstrumpor.

Stockholms södra kvinnoklubb (soc.-dem.) håller ordinarie sammanträde 1:sta onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i lokalen 1 tr., Södra Folkets Hus.

Ordf. fru Beda Jansson, Blekingeg. 65, 3 tr., Stockholm.

Styrelsen.

Vasastadens soc.-dem. kvinnoklubb har ord möte 1:sta fredagen i varje månad Torsgatan 42, kl. 7,30 e. m. Uppbörd och inskrivning varje möte.

Obs.: Ändrad lokal.

Styrelsen.

Kungsholms soc.-dem. kvinnoklubb sammanträder 1:a onsdagen i varje månad kl. 7,30 e. m.

Ordf. fru Jenny Larsson, Kungsholmsgatan 104. 1 tr. Tel. Norr 238 37.

Föreningen för Hembiträden i Stockholm håller möte 1:sta torsdagen i varje månad kl. 8,30 e. m. i Folkets Hus P-sal, 3:dje torsdagen i Folkets Hus C-sal.

Styrelsen

Billesholms soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte i Folkets Hus i Södra Vram 2:dra tisdagen i varje månad kl. 7 e. m. Ordf. fru Anna Persson, Box 54, Billesholms gruva. Sekr. fru Ida Lundström, Ljungsgård Billesholms gruva.

Styrelsen.

Djursholms Soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 2:dra torsdagen i varje månad kl. 8,30 e. m. i Föreningshuset. Ordf. Fru Ellen Bomblér, Tel. 1314

Eskilstuna soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 1:sta måndagen i varje månad kl. 7,30 e. m. i Folkets Hus lilla sal.

Styrelsen.

Västerås soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra och 4:de måndagen i varje månad kl. 7,30 e. m. Studiecirkeln torsdagar kl. 8 e. m.

Södra Förstädernas soc.-dem. kvinnoklubb håller möte tredje tisdagen i varje månad kl. 7,30 e. m. i biblioteksalen, Aspudden. Ordf. Sigrd Lundin, Liljeholmen. tel. Gröndal 116. Sekr. Fru Karin Käll. Hägerstensg., Aspudden. Tel. 5 28.

Göteborgs soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 1:sta tisdagen i månaden kl. 8 e. m. i Arb-föreningens H-sal; 3:dje tisdagen i månaden Bondegatan 14 kl. 8 e. m.

Styrelsen

Malmö Soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte första torsdagen i varje månad kl. 7,30 e. m. i Folkets Hus, sal 7. Ordf. fru Botilda Hansson, Norra Vallgatan 118. Korresp. sek. fru Matilda Pettersson, Östra Förstadsgränd 10 B. Tel. 106 40.

Hässelby soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra och 4:de onsdagen i månaden kl. 8 e. m. i Folkets Hus B-sal.

Styrelsen.

Nynäshamns soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra månd. i varje månad kl. 7,30 e. m. i Folkets Hus A sal. Ordf. fru Elsa Eriksson, Centralgatan 68.

Spånga soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 1:sta o. 3:dje torsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus.

Styrelsen.

Solna soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 1:sta tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Huvudsta Folkets Hus och 3:dje tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Hagaluunds Folkets Hus.

Styrelsen.

Storfors soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten sista söndagen i varje månad kl. 3 e. m. i Folkets Hus.

Styrelsen.

Sundbybergs soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 1:sta onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus C-sal.

Styrelsen.

Södertälje soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 3:dje måndagen i varje månad kl. 7,30 e. m. i Folkets Hus, Ordf. Fru Anna Ericsson, Folkets Hus. Tel. 2 37.

Styrelsen.

Ti. loerga soc.-d. kvinnoklubb håller ordinarie möten 1:sta och 3:dje måndagen i varje månad kl. 8,30 e. m. i Folkets Hus.

Trälleborgs soc.-dem. kvinnoklubb har möte andra måndagen i varje månad kl. 7,30 e. m. i Folkets Hus A-sal. Ordf. Fru Elina Persson, Hantverkareg. 13.

Styrelsen.

Tumba soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 1:sta onsdagen i månaden kl. 6,30 e. m. i Folkets Hus, Tumba.

Styrelsen.

Turebergs soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra måndagen i varje månad kl. 8 e. m. i gamla skolan. Ordf. fru Anna Ahlzen, Tureberg.

Styrelsen.

Örgryte soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 1:sta onsdagen i månaden kl. 7,30 e. m. i Godtemplarlokalen, Gårda.

Styrelsen.

Stockholm 1927. A.-B. Arbetarnes Tryckeri